

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU

Laskentatoimen suuntautumisvaihtoehto

**OSAKEYHTIÖN SELVITYSTILAN TILINTARKASTUKSEEN
LIITTYVIÄ ERITYSONGELMIA**

Helsingin
Kauppa-Korkeakoulun
Kirjasto

7143

Laskentatoimen tutkielma
Marko Seppänen
Syyslukukausi 1997

Laskentatoimen

laitoksen

laitosneuvoston kokouksessa 22/1 1998 hyväksytty

arvosanalla hyvä (70p)

KT Markku Koskela

KT Jarmo Leppiniemi

OSAKEYHTIÖN SELVITYSTILAN TILINTARKASTUKSEEN LIITTYVIÄ ERITYISONGELMIA**Tutkimuksen tavoitteet**

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää osakeyhtiön selvitystilaan liittyviä erityisongelmia tilintarkastuksen näkökulmasta sekä tuoda esille näihin kirjallisuudessa ja käytännössä havaittuja ratkaisuvaihtoehtoja. Lisäksi selvitettiin osakeyhtiölain uudistuksen sekä uuden kirjanpitolain mukanaan tuomia vaikutuksia selvitystilakäytäntöön. Empiirisen osan tarkoituksena oli analysoimalla selvitystilayritystä tuoda esille mahdollisia selvitystilaan johtavia taustatekijöitä ja selvittää, miten selvitystilan eri vaiheet ilmenevät tuloslaskelmassa ja taseessa, sekä näiden pohjalta laadittavissa tilintarkastuskertomuksissa.

Lähdeaineisto

Tutkielmassa käytettiin lähdeaineistona kotimaista ja ulkomaista laskentatoimen ja oikeustieteen kirjallisuutta sekä artikkeleita. Käytännönläheisyyttä ja lisäarvoa tutkielmaan tuotiin haastattelun ja case-tapauksen avulla.

Tulokset

Osakeyhtiön selvitystilan erityisongelmat liittyivät mm. osakeyhtiölain 12. luvun tulkintaan, tilintarkastajan reagointimahdollisuuksiin selvitystilaedellytysten tullessa voimaan, selvitystilayrityksen taseen tarkastuksessa esille tuleviin arvostuskysymyksiin, taseen varallisuusaseman selvittämiseen, oman pääoman määrittämiseen sekä selvitystilarajaan vaikuttamismahdollisuuksien tarkastamiseen. Osakeyhtiölain uudistus selkeyttää käsitteellisellä tasolla tulkintaongelmia mm. selvitystilaan asettamisesta päättämisen aikarajan suhteen sekä asettaa pääomavaatimukset realistisemmalle tasolle. Kirjanpitolain muutosehdotus vaikuttaa mm. arvostuskysymyksiin. Selvitystilatapausten todettiin harvoin olevan "puhtaita" selvitystilayrityksiä, yleensä selvitystila liittyi yrityksen varallisuuden realisointiin. Aidoissa selvitystilatapauksissa taustatekijöinä voivat olla mm. heikko kannattavuus, tuotteiden vanheneminen, markkinaolosuhteiden muutos, virheinvestoinnit ja -laskelmat, kilpailutilanteen muutos, rahoitusvaikeudet sekä yleiset taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Avainsanat

Osakeyhtiö, selvitystila, selvitystilalaskelma, tilintarkastus, arvostuskysymykset

SISÄLLYSLUETTELO

LUETTELO KUVIOISTA

1. JOHDANTO	1
1.1 Johdatus tutkielman aiheeseen	1
1.2 Tutkielman tavoitteet, rajaukset ja tutkimusmenetelmät	3
1.2.1 Tavoitteet	3
1.2.2 Rajaukset	4
1.2.3 Tutkimusmenetelmät	5
1.3 Tutkielman rakenne	5
1.4 Määritelmiä ja käsitteitä	6
2. YRITYKSEN KRIISI, SELVITYSTILA JA SÄÄNNÖKSET	8
2.1 Kriisiyrityksen tunnistaminen	8
2.2 Selvitystilan edellytykset ja tilanteen havaitseminen	9
2.3 Uudistettu osakeyhtiölaki	10
2.4 Osakeyhtiölain tulkinnat	12
2.5 Uusi kirjanpitolaki	14
2.5.1 Taustaa kirjanpitolain uudistukselle	14
2.5.2 KP-95-työryhmän tehtävät	15
2.6 Selvitystilaan asettaminen	16
2.6.1 Vapaaehtoinen selvitystilaan asettaminen	16
2.6.2 Pakkoselvitystila	17
3. TILINTARKASTAJAN ROOLI SELVITYSTILAYRITYKSESSÄ	18
3.1 Velvoitteet ja reagointi	18
3.2 Ennakointi	22
3.3 Tilintarkastus kriisitilanteen synnyttyä	25

4. TASEEN TARKASTUKSEN PAINOPISTEALUEITA	26
4.1 Taseen ja tase-erittelyjen tarkastuksessa erityisesti huomioitavia seikkoja	26
4.1.1 Vaihtuvat vastaavat	32
4.1.1.1 Saamiset	32
4.1.1.2 Vaihto-omaisuus	33
4.1.2 Pysyvät vastaavat	34
4.1.2.1 Kuluva käyttöomaisuus	34
4.1.2.2 Kulumaton käyttöomaisuus	36
4.1.2.3 Muut pitkävaikutteiset menot	37
4.1.2.4 Ulkomaanrahan määräiset saamiset, velat ja muut sitoumukset	37
4.2 Oman pääoman määritelmä ja muodostuminen	40
4.2.1 Oman pääoman määrittäminen	40
4.2.2 Oman pääoman arvostaminen	42
5. SELVITYSTILALASKELMAN JA VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSIEN TARKASTUKSEN PAINOPISTEALUEITA	44
5.1 Selvitystilalaskelma	44
5.1.1 Edellytykset laskelman laatimiselle	44
5.1.2 Selvitystilalaskelman sisältö	46
5.1.3 Selvitystilalaskelman tarkastaminen	48
5.1.3.1 Varallisuusaseman selvittämisen ongelma	48
5.1.3.2 Arvostuskysymyksiin liittyviä perusongelmia	52
5.2 Selvitystilarajaan vaikutusmahdollisuuksien tarkastus	55
5.2.1 Osakepääoman alentaminen	55
5.2.2 Oman pääoman lisääminen	56
5.2.3 Pääomalaina	60
5.2.4 Konserniavustus	63
5.2.5 Käyttöomaisuuden arvonkorotukset	63
5.2.6 Osakkeenomistajien vapaaehtoiset pääomansijoitukset	66

5.2.7 Akordi	67
5.2.8 Toiminnan muuttaminen kannattavaksi	67

6. EMPIIRINEN OSA - SELVITYSTILAKAUDEN ERI VAIHEIDEN

TARKASTUS – CASETAPAUKSET	68
6.1 Selvitystilaa edeltänyt aika	68
6.2 Selvitystilaan asettamisen aikainen tilikausi	73
6.3 Selvitystilaan asettamisen jälkeiset tilikaudet	77
6.4 Selvitystilan loppuun laadittu tilinpäätös.....	79
6.5 Selvitystilan loppuminen varojen puutteeseen	82

7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

LÄHTEET

LIITTEET

1. Selvitysmenettelyn vaiheet.
2. Pääomavajauksen havaitseminen tilikauden päätyttyä tilinpäätöstä laadittaessa sekä pääomavajauksen havaitseminen kesken tilikauden.
3. Pääomavajauksen havaitseminen tilikauden päätyttyä tilinpäätöstä laadittaessa taikka muutoin.
4. X Oy:n Toimintakertomus 01.02.1995
(ajalta ennen selvitystilaa)
5. X Oy:n Tase, Vastaavaa 01.02.1995
6. X Oy:n Tase, Vastattavaa 01.02.1995
7. X Oy:n Tuloslaskelma 01.04.1994 – 01.02.1995
8. X Oy:n tilinpäätöksen liitetiedot 01.02.1995
9. X Oy:n Tilintarkastuskertomus ajalta 01.04.1994 –
01.02.1995

10. X Oy:n Toimintakertomus 31.03.1995
(selvitystilaan asettamisen aikaiselta tilikaudelta)
11. X Oy:n Tase, Vastaavaa 31.03.1995
12. X Oy:n Tase, Vastattavaa 31.03.1995
13. X Oy:n Tuloslaskelma 01.04.1994 – 31.03.1995
14. X Oy:n tilinpäätöksen liitetiedot 31.03.1995
15. X Oy:n Tilintarkastuskertomus ajalta 01.04.1994 –
31.03.1995
16. X Oy:n Toimintakertomus 31.03.1996
(seuraava tilikausi)
17. X Oy:n Tase, Vastaavaa 31.03.1996
18. X Oy:n Tase, Vastattavaa 31.03.1996
19. X Oy:n Tuloslaskelma 01.04.1995 – 31.03.1996
20. X Oy:n tilinpäätöksen liitetiedot 31.03.1996
21. X Oy:n Tilintarkastuskertomus ajalta 01.04.1995 –
31.03.1996

1.	KKO: 1993:121	17
2.	Esimerkki tilintarkastuskertomuksesta, kun oma pääoma on ensimmäistä kertaa alle puolet osakepääomasta	39
3.	Taseen vastattavaa -puoli oman pääoman osalta	41
4.	OYL 13:2§:n mukainen oman pääoman tarkkailulaskelma (selvitystilalaskelma)	50
5.	Korjauserä tilinpäätöstaseessa tai selvitystilataseessa liitetietona	51
6.	Esimerkki tilintarkastuskertomuksesta, kun omaa pääomaa ei ole saatu lain edellyttämälle tasolle	53
7.	Esimerkki tilintarkastajan lausunnosta koskien yhtiökokouskutsun lähettämishetkelle laadittua tasetta	54
8.	Esimerkki tilintarkastajan lausunnosta hallituksen selostukseen	57
9.	Esimerkki lausunnosta rekisteriviranomaiselle osakepääoman korotuksen maksusta	58
10.	Esimerkki pääomalainan sopimuksesta	62
11.	Esimerkki lopputilityksestä annettavasta tilintarkastuskertomuksesta	79
12.	Esimerkki tilintarkastajan lausunnosta yhtiökokoukselle toiminnan jatkamista ajatellen	81
13.	Tilintarkastajan antama ilmoitus tuomioistuimelle	83

1. JOHDANTO

1.1 Johdatus tutkielman aiheeseen

Suomen talouselämässä viime vuosien aikana tapahtunut rakennemuutos, kilpailun saapuminen ulkomailta kotimarkkinoille sekä vaihtelevat suhdanteet ovat osaltaan huonontaneet kotimaisten yritysten taloudellisia toimintaedellytyksiä. Usein tämä on johtanut siihen, että yritysten toimintaedellytykset ovat huonontuneet jopa niin paljon, ettei toimintaa ole enää ollut järkevää jatkaa.

Yrityksen ja sen työntekijöiden kannalta tämä ei tietenkään ole toivottavaa, mutta jos asiaa tarkastelee koko kansantalouden kannalta, on asia toisin. Kannattavuudeltaan ja toimintaedellytyksiltään heikkojen yritysten toiminnan lakkaaminen onkin usein kansantalouden tehokkuutta lisäävä tekijä siinä mielessä, että menestymättömät ja pääomarakenteeltaan heikot yritykset eivät turhaan kuluta kansantalouden niukkoja pääomaresursseja, vaan karsiutuvat ajan mittaan pois.

Tästä syystä olisikin tärkeää, että yritysten voimavarat kohdistettaisiin enemmän tulevaisuuden toimintaedellysten arviointiin ja tätä kautta toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen, eikä suinkaan yrityksen tarpeettomaan hengissä pitämiseen, varsinkin jos toimintaedellytysten nähdään jo hävinneen taikka vähentyneen olennaisesti. Tämänkaltaisen toiminta asettaa suuria haasteita yritysten toimivalle johdolle ja myös tilintarkastajille ja vaatii aktiivisuutta yritysten jokapäiväisessä toiminnassa sekä varsinkin yritysten joutuessa vaikeuksiin ja lähestyessä pääoma- tai vakavaraisuuskriisiä.

Toimialojen erilaisuudesta ja lukuisista käytännöistä johtuen, tilintarkastajan toimintaan liittyy vaikeiden objektiivisten arvioiden ja päätösten tekeminen. Ongelmaa lisää myös se, että selvitystilalainsäädännön ollessa Suomessa hyvin nuori, asiaan liittyvää oikeuskäytäntöä on tähän päivään mennessä kerääntynyt vähän. Lisäksi näyttää siltä, että vaikka lait ja asetukset antavat suuntaa toiminnalle, ne eivät suoranaisesti anna tarkkoja toimintaohjeita ratkaistakseen ongelmia. Hyvin paljon voikin jäädä tällöin tilintarkastajan ammattitaidon, kykyjen ja ”näppituntuman” varaan. Tästä johtuen osakeyhtiön selvitystilan tilintarkastuksen yhteydessä tehtyihin päätöksiin ja annettuihin arvioihin sekä varsinkin lausuntoihin liittyy myös läheisesti riskin mahdollisuus.

Euroopan yhteisöt, niiden jäsenvaltiot ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltiot (EFTA-valtiot) Sveitsiä lukuunottamatta allekirjoittivat 2. päivänä toukokuuta 1992 ETA-sopimuksen, joka tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Jo tämä sopimus merkitsi sitä, että EFTA-valtioiden tulee sopeuttaa yhtiöoikeudellinen lainsäädäntönsä EY:n lainsäädännön mukaiseksi. ETA-sopimuksen merkitys Suomelle ja muille EFTA-valtioille oli siinä, että sillä turvattiin sopimuksen kattamilla alueilla yrityksille ja yksityishenkilöille EY:n jäsenvaltioiden yrityksiin ja kansalaisiin rinnastettava asema Euroopan sisämarkkinoilla. Yhtiöoikeuden osalta ETA-sopimuksessa Suomelle myönnettiin kahden vuoden siirtymäkausi.

Uuden kirjanpitolain säätäminen sekä eräiden muiden tilinpäätössäännösten tarkistaminen tuli ajankohtaiseksi Suomen liityttyä Euroopan Unioniin. Eduskunnalle 17.10.1997 annettu esitys uudeksi kirjanpitolainsäädännöksi sisältää Euroopan yhteisöjen neljännen ja seitsemännen yhtiöoikeudellisen direktiivin sekä niihin myöhemmin tehtyjen lisäysten ja muutosten voimaan saattamisen edellyttämät ehdotukset. Pääosa näistä koskee kirjanpitolakia

1.2 Tutkielman tavoitteet, rajaukset ja tutkimusmenetelmät

1.2.1 Tavoitteet

Tutkimusongelmana on selvittää osakeyhtiön selvitystilaan liittyviä erityisongelmia tilintarkastuksen näkökulmasta sekä tuoda esille näihin kirjallisuudessa ja käytännössä havaittuja ratkaisuvaihtoehtoja.

Tässä tutkielmassa luon lukijalle ensin yleiskuvan kriisiyrityksestä, siihen liittyvistä syistä ja taustatekijöistä. Tutkielmani tavoitteita on kuvata selvitystilaan asettamisprosessia ja siihen liittyviä erityisongelmia tuomalla julki mistä selvitystilassa oikeastaan on kysymys ja miten toiminta ja käytäntö muuttuu uudistetun osakeyhtiölain ja uuden kirjanpitolain myötä. Pää tavoite konkretisoituu käsittelemällä tilintarkastajan roolia ja tarkastustoiminnan osalualueita sekä tarkastuksen eri vaiheita selvitystilayrityksessä, sekä tutkimalla edellämainittuja kirjallisuuden ja käytännön toimita esiintyvien erityisongelmien kautta.

Lisätavoitteena on selvittää, antaako nykyinen lainsäädäntö sekä KHT-yhdistyksen antamat ohjeet tilintarkastajan toiminnalle riittävät suuntaviivat, vai onko toiminta luonteeltaan lähinnä tapauskohtaista yleisen käytännön soveltamista. Tämän lisäksi pyritään selvittämään missä laajuudessa selvitystilayrityksen tarkastus poikkeaa normaalista tarkastuksesta.

Empiirisessä osassa analysoin esimerkkitapauksena olevaa selvitystilayritystä tuoden esille mahdollisia selvitystilaan johtavia taustatekijöitä ja selvitan, miten selvitystilan eri vaiheet ilmenevät tuloslaskelmassa ja taseessa, sekä näiden pohjalta laadittavissa tilintarkastuskertomuksissa.

1.2.2 Rajaukset

Tässä tutkielmassa tarkastellaan yrityksen selvitystilatapauksia yrityksen vuositilintarkastajan näkökulmasta. Tilintarkastajan toimenkuvaa selvitetään siten, että tarkastelun pääpaino on tilintarkastajan toiminnassa selvitystilan edellytyksiä arvioitaessa ja yrityksen joutuessa selvitystilaan, tämän tarkastuksessa. Tällöin tarkennetaan mitkä ovat edellämainittuihin liittyen ongelmatilanteita ja minkälaisia vaikeuksia näihin liittyy, sekä esitetään käytännössä ja kirjallisuudessa esille tulleita ratkaisuehdotuksia.

Tarkastelen tutkielmassa osakeyhtiölain ja kirjanpitolain muutosta siitä syystä, että uudistetun osakeyhtiölain myötä selvitystilasäännökset muuttuvat oleellisesti ja muutosehdotus uudeksi kirjanpitolaiksi tuo mukanaan uudistuneen tasekaavan sekä muuttuneiden arvostussäännösten myötä kp-lain muutosehdotus vaikuttaa sallittaviin arvonkorotuksiin.

Tarkastelun ulkopuolelle rajataan tilintarkastajan toiminta tapauksissa, joissa selvitystila päättyy fuusioon ja toiminta tätä kautta loppuu. Tutkielmassa ei myöskään oteta kantaa tilintarkastajan toimintaan yhtenä selvitysmiehistä, koska tarkastelun kohteena olevan yrityksen tilintarkastaja ei yleisesti ottaen voi jatkaa ko. yrityksen selvitysmiehenä kelpoisuusvaatimuksista johtuen. Käsiteltävissä vastuukysymyksissä rajataan tarkastelun ulkopuolelle yrityksen toimitusjohtaja sekä hallituksen jäsenet.

Tutkielman lähestymistapa on lähinnä osakeyhtiöoikeudellinen, mutta samalla tuon mukaan liiketaloustieteellisen näkökulman kirjanpitotekniseltä kannalta. Selvitystilalainsäädäntöä sekä käytäntöä esiintyy ainostaan pohjoismaissa. Tästä syystä tutkielmassa tarkastellaan vain suomalaista osakeyhtiömuotoista yritystä konsernin sekä yksittäisen yhtiön näkökulmista.

1.2.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkielma pohjautuu kotimaiseen ja ulkomaiseen laskentatoimen ja oikeustieteen kirjallisuuteen sekä artikkeleihin. Käytännönläheisyyttä ja lisäarvoa tutkielmaan tuodaan haastattelun ja case-tapauksen avulla.

Tutkielman teoriaosa on luonteeltaan lähinnä deskriptiivinen, jolloin tutkimus pyrkii kuvailemaan tutkimuskohdettaan ja pyrkimyksenä on tällöin vastata kysymykseen miten asiat ovat. Empiirisen osan caseyityksen analysointi on luonteeltaan positiivista tutkimusta, jolloin pyritään löytämään syy-seuraussuhteen mukaisia selityksiä havaituille tai oletetuille ilmiöille ja tällöin pyrkimyksenä on vastata kysymykseen miksi asiat ovat niin niinkuin ovat. Tässä yhteydessä tutkimuksen positiivisuus ilmenee pyrkimyksenä löytää caseyityksistä selvitystilaan johtaneita taustatekijöitä.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielman toisessa luvussa käyn läpi kriisiyitykselle tunnusomaisia piirteitä. Käyn myös läpi selvitystilan edellytyksiä, ts. minkälaisin ehdoin yrityksen katsotaan olevan selvitystilassa, missä eri vaiheissa tämä tilanne on havaittavissa ja minkälaisia seuraamuksia tästä on. Lisäksi esitän osakeyhtiölain tulkinnan selvitystilasta, miten osakeyhtiölaki muuttuu uudistuksen myötä, sekä minkälaisia toimenpiteitä uusi kirjanpitolaki aiheuttaa selvitystilan kirjanpitokäytäntöön. Kappaleen lopuksi käyn läpi selvitystilaan asettamisen kaksi eri tapaa.

Kolmannessa luvussa esittelen tilintarkastajan roolin kriisiyityksessä, lähinnä miten tehtävä jakaantuu ja minkälaisia vastuuta ja velvoitteita tästä seuraa.

Neljännessä luvussa kuvaan selvitystilakauden tarkastustoiminnan osa-alueita tutkimalla mm. varallisuusaseman selvittämistä ja siihen liittyvää problematiikkaa, sekä oman pääoman määrittämistä ja sen muodostumista.

Viidennessä kappaleessa selvitän selvitystilalaskelman laatimista ja sen tarkoitusta sekä selvitystilalaskelman tarkastamiseen liittyviä ongelmia. Lisäksi tuon esille selvitystilarajaan vaikutusmahdollisuuksien tarkastukseen liittyviä ongelma-alueita.

Kuudes kappale pitää sisällään tutkielman empiirisen osuuden. Tässä kappaleessa analysoimalla case-yritystä tuon esille mahdollisia selvitystilaan johtavia tekijöitä ja esittelen, miten selvitystilan eri vaiheet ilmenevät tuloslaskelmassa ja taseessa, sekä näiden pohjalta laadittavissa tilintarkastuskertomuksissa. Tässä kappaleessa käsittelen selvitystilakauden eri vaiheisiin liittyvät tarkastustapahtumat aikajärjestyksessä ja tuon esille minkälaisia toimenpiteitä nämä aiheuttavat sekä kuinka näistä tilanteista annettavat tilintarkastuskertomukset konkreettisesti poikkeavat toisistaan.

1.4 Määritelmiä ja käsitteitä

Lukijalle asian ymmärtämisen helpottumiseksi selvennän seuraavaksi tutkielmassa esille tulevia keskeisiä käsitteitä.

Selvitysajankohta on ajanjakso, joka edeltää selvitystilaan asettamista ja jolta ei ole vielä yhtiökokouksessa esitetty tilinpäätöstä.

Selvitystilalla tarkoitetaan sitä tilaa, johon yritys on heikon taloudellisen tilanteensa (esim. heikon maksuvalmiuden, pääomarakenteen) vuoksi joutunut ja

jossa yhtiö on normaalin toimintansa ja purkautumisen välisenä aikana, sekä myös itse selvitysmenettelyä. Selvitystila tähtää yhtiön purkuun.

Selvitystilalaskelma (selvitystilatase) on laskelma, jossa arvioidaan yhtiön taseen perusteella selvitystilasäännösten voimaan astumista. Laskelmassa omaisuuseriin tehdään oikaisuja niiden arvoa nostaen.

Going concern -periaate (jatkuvuuden periaate) tarkoittaa sitä, että tilinpäätöksen arvostukset tehdään sillä ajatuksella, että toimintaa jatketaan tulevaisuudessa.

Likvidaatioperiaate tarkoittaa sitä, että arvostukset tehdään myymisvaihtoehtoa ajatellen.

Selvitysmies on henkilö, joka tulee korvaamaan yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja mahdollisen hallintoneuvoston, joiden toiminta vastaavasti tällöin lakkaa. Selvitysmiehen tehtävänä on mahdollisimman nopeasti muuttaa yrityksen omaisuus rahaksi ja maksaa velat.

Lopputilitys on yhtiön viimeinen tilinpäätös. Sen hyväksymisen ja kaupparekisteriin ilmoittamisen jälkeen yhtiö katsotaan puretuksi, ja lakkaa olemasta.

2. SELVITYSTILA JA SÄÄNNÖKSET

2.1 Kriisiyrityksen tunnistaminen

Syitä yrityksen kriisiin joutumiselle on useita: heikko kannattavuus, tuotteiden vanheneminen, markkinaolosuhteiden muutos, virheinvestoinnit ja -laskelmat, kilpailutilanteen muutos, rahoitusvaikeudet jne. Useimmiten nämä tekijät ovat seurausta yritysjohtoon toiminnasta. Myös ulkoisilla tekijöillä kuten suhdanteilla ja yleisillä toimintaedellytyksillä on oma vaikutuksensa.

Ensijaista on kuitenkin se, miten yritysjohto ennakoii tulevaisuuden muutokset ja uhkatekijät ja miten oikea-aikaisesti se sopeuttaa yrityksen toiminnan muuttuviin ja jo muuttuneisiin olosuhteisiin.¹

Tilintarkastajan yrittäessä tunnistaa olemassaolevia kriisitekijöitä, on näkökulmana lähinnä yritysjohtoon tekemisen arvostelu. Tällöin on tarkasteltava johtoon koko tehtäväkenttää, joka pitää sisällään suunnittelun, toimeenpanon ja valvonnan. Suunnittelu pitää sisällään operatiivisen suunnittelun, tuotesuunnittelun, markkinasuunnittelun sekä toimialasuunnittelun. Toimeenpanovaiheessa korostuu erityisesti strategiset päätökset ja niiden toteuttaminen. Valvontaan liittyy yrityksen suuruudesta riippumatta sekä johtoon suorittama välitön valvonta että jälkivalvonta erilaisten raporttien ja informaation avulla. Ensisijaisesti tarkastelun kohteena on ylin johto eli hallintoneuvosto, hallitus ja toimitusjohtaja sen toteutukseksi, että yrityksen toiminta todella on johtoon käsissä.

¹ Tuokko, 1991, 9

2.2 Selvitystilän edellytykset ja tilanteen havaitseminen

Selvitystilalla tarkoitetaan tilaa taikka tilannetta, jossa yrityksen toimintaedellytykset ovat olennaisesti huonontuneet, eikä näin ollen toimintaa ole järkevää tai mahdollista jatkaa. Tällöin arvioidaan taseen varallisuusasemaa, ja tarkkaillaan onko puolet yhtiön osakepääomasta menetetty. Osakeyhtiölaki määrää myös aikarajan, jonka kuluessa on pääomarakenne saatava kuntoon siten, että oma pääoma on nostettu yli puoleen osakepääomasta.

Selvitystilaedellytysten täyttyminen voidaan todeta kahdessa eri tilanteessa; joko normaalisti laadittaessa tilinpäätöstä tai tilikauden aikana. Edellinen on tavallisempi tapaus, sillä tilikauden aikana yrityksen vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden toteaminen vaatii yrityksen johdolta hyvinkin aktiivista yrityksen taloudellisen tilanteen seuraamista, eikä näin välttämättä usein tapahdu.

Osakeyhtiölaki velvoittaa yhtiön johtoa seuraamaan jossakin määrin taloudellista tilannettaan. Tämä on oleellista varsinkin, jos edellinen tilinpäätös ja sen jälkeinen toiminta on ollut tappiollista ja yritykselle arvioidaan tulevan merkittäviä luottotappioita tai yllättäviä menoja, joita vastaavia tuloja ei ole lähitulevaisuudessa odotettavissa¹.

Uudistetun osakeyhtiölain mukaan hallituksella on velvoite aina laatia tase, kun yhtiötä kohtaa sen taloudelliseen asemaan nähden olennainen tappio taikka jos toiminnan tappiollisuus antaa aiheen olettaa OPO:n kuluvan alle puoleen osakepääomasta².

¹ Yhtiöoikeus, 1994, 16:25

² Rantalainen, 1997b, 24

2.3 Uudistettu osakeyhtiölaki

Laki numero 145 on astunut voimaan 1.9.1997. Esitetyt muutokset johtuivat lähinnä siitä, että Suomen lainsäädäntö oli saatava Euroopan yhteisön yhtiöoikeudellisia direktiivejä 4 ja 7 vastaaviksi. Lisäksi esitys sisälsi lukuisia kansallisista tarpeista johtuvia muutosehdotuksia. Aikaisempaan osakeyhtiölain 13:2 §:n verrattuna¹ tiukennettiin oman pääoman vaatimusta ja täsmennettiin selvitystilaan asettamisen määräaikaa aikaisempaan, useita tulkintoja aiheuttaneeseen käytäntöön verrattuna.

Tässä tutkielmassa selvitystilasäädösten yhteydessä käyttäessäni ilmausta uudistettu osakeyhtiölaki viittaa OYL (1.9.1997/145) 13 §:n säädöksiin ja aikaisempi lainsäädäntö taikka aikaisempi osakeyhtiölaki viittaa OYL (5.8.1983/687) 13 §:n säädöksiin. Painotettakoon vielä, että kyseessä on uudistettu osakeyhtiölaki eikä uusi osakeyhtiölaki.

Aikaisempi lainsäädäntö antoi liian väljät puitteet toiminnan jatkamiselle yrityksen ollessa kriisissä. Aikaisemmin osakeyhtiölain 13:2§ salli yritysten tietyn siirtymäajan puitteissa toimia 15.000 mk:n minimiosakepääomalla; tällöin kolmasosan raja ei ollut kovin korkea turvaamaan velkojien etua kriisiyrityksissä. Toimintaa oli lisäksi mahdollista jatkaa edellytysten havaitsemisen jälkeen vielä runsaan vuoden verran lakia rikkomatta. Tänä aikana voi yrityksen toiminnan jatkaminen huonoimmassa tapauksessa tuottaa ainoastaan lisätappioita yrityksen rahoittajille.²

Uudistetun lain mukaan osakeyhtiöt jaetaan yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin. Vain julkisen osakeyhtiön osake tai muu arvopaperi voidaan ottaa julkisen

¹ OYL 13:2 (687/83) ja OYL 13:2a (48/93)

² Suomela, 1991b, 18

noteerauksen kohteeksi esimerkiksi pörssissä. Julkisen osakeyhtiön osakepääoman on oltava vähintään 500.000 markkaa ja yksityisen osakeyhtiön pääoman vähintään 50.000 markkaa.

Pääomavaatimukseen liittyy siirtymäaika, joka on seitsemän vuotta lain voimaantulosta, jos pääoma oli ennen lain voimaantuloa alle 50.000 markkaa. Olemassa olevien yhtiöiden on korotettava osakepääomansa 50.000 markkaan 30.8.2004 mennessä.¹ Yhtiö, jonka osakepääoma viiden vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta on alle 50.000 markkaa, on asetettava selvitystilaan. Päätösta selvitystilaan asettamisesta ei kuitenkaan saa tehdä, jos yhtiö on ilmoittanut rekisteröiväksi osakepääoman korotuksen vähintään 50.000 markkaan, yhtiön muuttamisen avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi taikka yhtiön toiminnan jatkamisen yksityisenä elinkeinoharjoittajana eikä rekisteröintiä evätä.

Osakepääoman maksua kiristetään niin, että koko pääoma on maksettava ennen yhtiön rekisteröintiä². Myös osakepääoman korotuksen pitää olla maksettu ennen korotuksen rekisteröintiä³. Näihin liittyvä rahamaksu on aina tehtävä Suomessa olevalle pankkitilille ja pääoman korotus voidaan rekisteröidä myös vaiheittain. Muuten kuin rahassa tapahtuvasta pääoman maksusta on hankittava riippumattoman asiantuntijan (vain KHT- tai HTM-tilintarkastaja) lausunto. Jos perustamiskirja on päivätty ennen lain voimaantuloa, yhtiön voi rekisteröidä entiseen tapaan. Edellytyksenä on, että puolet nykyisestä osakepääomavaatimuksesta, eli 7.500 markkaa, on maksettu. Pääoma on korotettava siirtymäajan puitteissa.

¹ Vanhanen, 1997, 27

² Sillanpää, 1997, 45

³ Jauhiainen, 1995, 5

Tutkielmassa tarkastellaan asioita uudistetun voimassaolevan osakeyhtiölain¹ mukaan.

2.4 Osakeyhtiölain tulkinnat

Selvitystila osakeyhtiössä käynnistää menettelyn, jonka perimmäisenä tarkoituksena on yhtiön toiminnan lakkaaminen eli yhtiön purkaminen. Selvitystilassa yhtiön taloudellinen asema selvitetään johdon laatimalla ja yhtiön tilintarkastajan tarkastamalla selvitystilalaskelmalla.

Tämän jälkeen aloitetaan selvitystilamenettely, jossa yrityksen toiminta lopetetaan, omaisuus muutetaan selvitysmiesten toimesta tarvittavissa määrin rahaksi, velat maksetaan ja jäljelle jäävä netto-omaisuus jaetaan osakkeenomistajille² tai jos yhtiöjärjestyksessä on mainittu netto-omaisuuden jaosta, käytetään omaisuus siinä mainitulla tavalla. Selvitysmenettelyn tarkemmasta vaiheittaisesta etenemisestä katso liite 1.

Selvitystilasäännökset sisältyvät osakeyhtiölain 13. lukuun. Luvun 2 § kuuluu seuraavasti:

“Jos hallitus tilinpäätöstä laadittaessa havaitsee tai sillä muutoin on syytä olettaa, että yhtiön oma pääoma on alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä laadittava tase yhtiön taloudellisen tilan selvittämiseksi. Jos yhtiön oma pääoma on taseen mukaan alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä annettava tase tilintarkastajien tarkastettavaksi ja kutsuttava yhtiökokous koolle käsittelemään yhtiön asettamista selvitystilaan. Yhtiökokous on pidettävä kahden kuukauden kuluessa taseen

¹ OYL 13:2§ (1.9.1997/145)

² Koski, 1982, 5

laatimisesta. Taseen laatimiseen ja tarkastamiseen sovelletaan soveltuvin osin tilinpäätöstä ja sen tarkastamista koskevia säännöksiä.

Yhtiö on asetettava selvitystilaan, jollei viimeistään kahdentoista kuukauden kuluessa 1 momentissa tarkoitetusta yhtiökokouksesta pidettävässä yhtiökokouksessa hyväksytä kokouskutsun toimittamisaikana vallitsevaa tilannetta osoittavaa, yhtiön tilintarkastajien tarkastamaa tasetta, jonka mukaan yhtiön oma pääoma on vähintään puolet osakepääomasta. Jos yhtiökokous ei tee päätöstä yhtiön asettamisesta selvitystilaan, hallituksen on haettava selvitystilaan asettamista tuomioistuimelta. Hakemuksen voi tehdä myös tilintarkastaja tai sen voivat tehdä osakkeenomistajat, joilla on vähintään kymmenesosa kaikista osakkeista.

Oman pääoman ja osakepääoman suhdetta edellä laskettaessa lisätään omaan pääomaan taseen liitteessä tarkemmin selvittävä erä¹, joka osoittaa omaisuuserien yhteenlasketun arvon nousun, jos näitä eriä arvostettaisiin todennäköiseen luovutushintaan luovutuksesta johtuvat erilliskulut vähennettyinä. Käyttöomaisuus, jonka arvo jatkuvasti vähenee, on kuitenkin merkittävä tarpeellisin poistoin vähennettyyn hankintamenon mukaiseen määrään, jos tämä olisi luovutushintaa korkeampi. Hallituksen päätösehdotukseen on liitettävä tässä pykälässä tarkoitettu tase ja sitä koskeva tilintarkastajan lausunto.”²

Aikaisempaan osakeyhtiölakiin verrattuna määräaikojen tiukentaminen ja selkeyttäminen on selkeä parannus.

¹ Tämä suhde osoitetaan selvitystilalaskelmalla, josta enemmän kappaleessa 5.1.

² OYL 13:2§ (1.9.1997/145)

2.5 Uusi kirjanpitolaki

2.5.1 Taustaa kirjanpitolain uudistukselle

Edellistä kirjanpitolainsäädännön uudistusta kevästä 1989 vuoden 1990 loppuun valmistelleen kirjanpitolainsäädännön uudistamiskomitean tuli toimeksiantonsa mukaisesti sisällyttää mietintöönsä tarkastelu Euroopan yhdentymiskehityksen seurauksena kirjanpidolle ja tilinpäätökselle asetettavista vaatimuksista. Komitean tuli ottaa ehdotuksissaan mahdollisuuksien mukaan huomioon nämä muutostarpeet.

EU-säännösten vaikutusten tarkastelu ei kuitenkaan ollut kirjanpitolainsäädännön uudistamiskomitean ensisijainen tehtävä; komiteatyön loppuvaiheessa alkoi Suomen liittyminen osaksi Euroopan talousaluetta vahvistua, jolloin tavoitteeksi otettiin myös normiston sopeuttaminen Euroopan yhteisöjen neljänteen (78/660/ETY) ja seitsemänteen (84/569/ETY) yhtiöoikeudelliseen tilinpäätösdirektiiviin niihin tehtyine muutoksineen. Kirjanpitolakiuudistuksen ensi vaiheessa jäi siten osa pakottavista tilinpäätösdirektiivien määräyksistä sisällyttämättä kirjanpitolainsäädäntöön.¹

Vuonna 1993 uudistetun kirjanpitolainsäädännön voimaantultua kävi ilmi, että Suomen lainsäädäntö poikkesi vielä eräissä kohdin tilinpäätösdirektiivien pakottavista artikloista. Selvityksen mukaan oli tuloslaskelma- ja tasekaavoja sekä liitetietovaatimuksia koskevia säännöksiä edelleen muutettava vastaamaan täsmällisesti EU-säännöksiä.²

¹ Rätty, 1997, 1

² Rätty, 1997, 2

2.5.2 KP-95-työryhmän tehtävät

KTM asetti 29.3.1995 työryhmän, jonka tehtäväksi tuli selvittää Suomen lainsäädännön sopeuttamisen neljännen ja seitsemännen yhtiöoikeudellisen direktiivin mukaisesti. Työryhmän tehtävänä oli selvittää:

- 1) miten kirjanpitolakia ja sen nojalla annettuja alempiasteisia säännöksiä tulisi edelleen kehittää, jotta kaikki Euroopan yhteisöjen (78/660/ETY) ja seitsemännen (83/349/ETY) yhtiöoikeudellisen tilinpäätösdirektiivin pakottavat säännökset tulisivat sisällytettyä Suomen lainsäädäntöön,
- 2) miten kirjanpitolainsäädäntöä olisi kehitettävä edelleen tilinpäätösten kansainvälisen vertailukelpoisuuden parantamiseksi,
- 3) aiheutuuko kirjanpitoon ja tilinpäätökseen välillisesti tai välittömästi liittyvän muun lainsäädännön, kuten osakeyhtiölain tai arvopaperimarkkinalain, kehittämisestä tarvetta kirjanpitolain tarkistamiseen, sekä
- 4) onko työryhmän muutosehdotusten vuoksi tai muutoin tarvetta selkeyttää kirjanpitolain ja sen nojalla annettujen alemman asteisten säännösten sisäistä ja keskinäistä rakennetta¹

Komission edellyttämät kirjanpitosäännösten muutokset olivat pääpiirteissään seuraavanlaisia:

¹ Rätty, 1997, 4

- yleiset kirjanpitoperiaatteet ja –konventiot tulee sisällyttää lainsäädäntöön
- arvostussäännökset on kirjattava nykyistä yksityiskohtaisemmin lainsäädäntöön
- useiden merkittävien tuloslaskelman ja taseen erien yksiselitteiset määritelmät tulee sisällyttää lainsäädäntöön
- kirjanpitoasetuksen tuloslaskelma- ja tasekaavoja on tietyiltä osin muutettava
- eräitä yksittäisiä liitetietosäännöksiä tulee lisätä ja täydentää¹

Kirjanpitolain muutosehdotuksia tulen tutkielmassa käsittelemään konkreettisella tasolla myöhemmissä kappaleissa.

2.6 Selvitystilaan asettaminen

2.6.1 Vapaaehtoinen selvitystilaan asettaminen

Selvitystilaan asettaminen voi tapahtua vapaaehtoisesti, jolloin esim. osakkeenomistajat (tai tilintarkastaja) todetessaan yhtiön tilanteen heikoksi, ilman pakkoa toteavat, ettei yrityksen toimintaa ole järkevää jatkaa ja hakevat tuomioistuimelta yhtiön selvitystilaan. Tämä päätös on pätevä vain, jos yhtiössä on erilaisia äänioikeuden tuottavia osakkeita, osakkeenomistajat, joilla on vähintään 2/3 annetuista äänistä ja yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista, ovat sitä kannattaneet². Velvoitetta osakkeenomistajilla ei edellämainittuun ole.

¹ Rätty, 1997, 4-5

² OYL 13:1§ (145/14.2.1997)

2.6.2 Pakkoselvitystila

Toinen vaihtoehto on selvitystilaan asettaminen pakon kautta. Jollei yhtiökokous tee tarvittavaa päätöstä, tuomioistuin määrää yhtiön selvitystilaan. Näin tapahtuu tilanteessa, jossa laki tai yhtiöjärjestyksen määräys velvoittaa yhtiön purkamiseen¹.

Esimerkkejä tällaisista lain tai yhtiöjärjestyksen velvoittamista purkamiseen johtamista tapauksista on mm. osakkeenomistajan tahallinen vaikutusvallan käyttö yhtiökokouksessa toisen kustannuksella tai että yhtiöllä ei ole kaupparekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta tai toimitusjohtajaa tai, jos tilinpäätöstä koskevia asiakirjoja ei ole lähetetty rekisteriviranomaiselle viimeksi kuluneelta tilikaudelta² (ennen uudistusta OYL:ssä tämä oli yhdeltäkään viimeksi kuluneelta kolmelta tilikaudelta) tai jos ilmenee, ettei ilmoitusta siitä, että osakkeet on täysin maksettu, ole kehoituksesta huolimatta tehty rekisteriviranomaiselle¹.

Alla kuvassa 1. on esimerkki pakkoselvitystilaan asettamisesta oikeuden päätöksellä.

KUVA 1

KKO: 1993:121

Osakeyhtiön velkojan vaatiessa kihlakunnanoikeudessa yhtiön asettamista selvitystilaan sen vuoksi, ettei sillä ollut kaupparekisteriin merkittyä hallitusta, yhtiö oli esittänyt selvityksen, josta ilmeni, että sille oli valittu hallitus ja ilmoitus siitä jätetty rekisteriviranomaiselle, ja pyytänyt lykkäystä, kunnes hallitus oli merkitty

¹ Koski, 1982, 5

² OYL 13:4§, 3.mom (145/14.2.1997)

kaupparekisteriin. Kihlakunnanoikeus oli siitä huolimatta määrännyt yhtiön selvitystilaan. Kun lykkäyspyynnön epäämiselle ei ollut ollut perusteltua syytä ja yhtiön hallitus oli sittemmin merkitty kaupparekisteriin, kumottiin päätös yhtiön määräämisestä selvitystilaan.

Lain mukaan selvitystilaan hakeutumisen on tapahduttava riittävän ajoissa. Tällä halutaan turvata se, ettei velkojien tappioriskiä kasvateta tarpeettoman suureksi.

Käytännössä on selvitysmenettelyllä nähty olevan kaksi tarkoitusta: ”yhtiö on haluttu purkaa, jolloin se on pakotettu selvitysmenettelyyn ja varat on jaettu; sekä toisaalta yhtiön ollessa vaikeuksissa, se on haettu selvitystilaan ja tämän jälkeen konkurssiin selvitysmiesten todetessa, että mitään ei ole tehtävissä.”²

3. TILINTARKASTAJAN ROOLI SELVITYSTILAYRITYKSESSÄ

3.1 Velvoitteet ja reagointi

Osakeyhtiön tilintarkastajan tulee hyvää tilintarkastustapaa noudattaen tarkastaa yhtiön tilinpäätös, kirjanpito ja hallinto. Jos yhtiö on konsernin emoyhtiö, on tilintarkastajan tarkastettava myös konsernitalinpäätös ja muutoinkin konserniin kuuluvien yhteisöjen keskinäisiä suhteita.

Tilinpäätöksen tarkastuksen keskeisenä tavoitteena on selvittää:

- a) onko tilinpäätös laadittu hyvän kirjanpitoalan mukaisesti oikein

¹ Ojantakanen, 1986, 257

² Rantanen, 1996

- b) täsmäävätkö tuloslaskelma ja tase sekä tilinpäätöksen liitetiedot kirjanpitoon ja siitä laadittuihin tase-erittelyihin
- c) onko tilinpäätös voimassa olevien tilinpäätöksen asiasisältöä ja muotoa määrittävien säännösten mukainen
- d) antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot yhtiön tilikauden toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Selvitystilassa olevan yrityksen tarkastuksessa tilintarkastajan rooli jakautuu tavallaan kahteen osaan: normaaliin vuositilintarkastajan tarkkailurooliin sekä selvitystilan tilintarkastajan rooliin. Velvollisuus tarkastaa yhtiön kirjanpito, tilinpäätös ja hallinto jatkuu. Tarkastuksen varsinaiseen tekniseen toteutukseen muutoksia ei tule.

Yhtiötä uhkaavassa pääomavajaus- tai maksukyvyttömyystilanteessa tilintarkastajan tehtäväkenttä kuitenkin laajenee siten, että erityiseksi huolenaiheeksi tulee selvitystilassa osakeyhtiölain erityissäännösten valvominen. ”Tilintarkastajilta edellytetään tällöin yhtiön jatkuvaluonteista valvontatilintarkastusta tilanteen seuraamiseksi ja hallituksen sekä toimitusjohtajan ja tarvittaessa myös mahdollisen hallintoneuvoston puheenjohtajan ajoissa tapahtuvaksi informoimiseksi.¹³”

Varsinaisessa selvitystilassa hallinnon tarkastamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, tarkastettaviksi tulee varsinaisilta tilikausilta annettavien tilinpäätösten lisäksi kaksi muuta tilinpäätöstä, joista enemmän kappaleessa 5.

Tilintarkastajan tehtäviä ei ole ilmaistu laissa määritelmänomaisesti. Tilintarkastajan on itse tiedettävä, mitkä ovat eri tilanteiden vaihdellessa hänen vastuunsa ja velvoitteensa, sekä miten hänen on tilintarkastuskertomuksissaan

reagoitava näihin tilanteisiin. Kappaleessa 5. esitetään case-tapauksen yhteydessä yleistä käytäntöä vastaavia esimerkkejä selvitystilayrityksen eri tilanteisiin liittyvistä tilintarkastuskertomuksista.

Yleisesti ottaen tilintarkastajan tulee perehtyä yhteisön tai säätiön tilikauden aikaisiin tapahtumiin ja tilinpäätöksen sisältöön siten, että hän voi muodostaa itselleen riittävän kuvan mielipiteen ilmaisemiseksi yhteisön tai säätiön kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä².

Varsinkin jos yleinen talouden tilanne on huono ja varsinkin heikosti menestyvän yrityksen kohdalla tilintarkastajan on aina oltava erityisen tarkka siitä, että tilinpäätösinformaatiosta saatava tieto ei ole liian optimistisena harhaanjohtava. Hänen ei koskaan tule hyväksyä perusteettomia tuloutuksia eikä menojen aktivointeja, ei varojen yliarvostusta eikä velkojen ja vastuiden poisjättämistä tilinpäätöksestä.³

Osakeyhtiölain 13. luvun 2. § asettaa tilintarkastajalle useita velvoitteita. Erityisesti on tarkastettava, onko selvitystilän edellytykset olemassa ja onko hallitus noudattanut sille laissa asetettua velvoitetta selvitystilasta päättämiseksi⁴.

Edellämainittujen lisäksi hallinnon tarkastukseen kuuluu selvittää, ettei hallitus ole syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus, taikka lain, yhtiöjärjestyksen, yhtiösopimuksen tai sääntöjen vastaiseen toimintaan⁵. Jos näin on tehty, ei tilintarkastaja voi puoltaa

¹ Koski, 1990, 177

² KHT-yhdistys, 1996, 18

³ Vailahti, 1997, 76

⁴ Vahtera, 1986, 441

⁵ KHT-yhdistys, 1996, 21

vastuuvapauden myöntämisestä. Tässä yhteydessä on varsinkin tarkastettava, onko tuomioistuimelta haettu edellytysten niin vaatiessa selvitystilaan asettamista.

Tilintarkastajan vastuu edellyttää, että tilintarkastuskertomus sisältää asianmukaisen muistutuksen, mikäli yhtiötä ei ole lain mukaan haettu selvitystilaan¹. Myös tilanteessa, jossa hallitus on havainnut pääomavajeen, mutta ei ole kutsunut yhtiökokousta koolle, on tilintarkastajan esitettävä vastuuvapauteen huomautus.

Näiden seikkojen laiminlyöminen voi johtaa tilintarkastajalle vahingonkorvausvelvollisuuden syntymisen, tämä tosin vain siinä tapauksessa, että tilintarkastajan laiminlyönnistä johtuen on syntynyt yritykselle vahinkoa, sekä on nähtävissä että vahingon ja tilintarkastajan menettelyn välillä vallitsee syy-yhteys² (vahinko johtuu tilintarkastajan toimista esimerkiksi joko välinpitämättömyyden tai huolimattomuuden johdosta). Tällöin yhtiökokous päättää tilintarkastajaa vastaan nostettavasta vahingonkorvauskanteesta.

”Mm. Korkeimman oikeuden tapauksessa 1991:55 tilintarkastajat olivat olleet laskelmiensa mukaan sitä mieltä, että yhtiö ei eräin edellytyksin ollut selvitystilassa. Vastajaat vetosivatkin tähän seikkaan kiistessään tuottamuksensa. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että yhtiön oma pääoma oli laskettu väärin, ja että siitä seurasi hallituksen jäsenille korvausvastuu.”³

”Tapauksessa KKO 1991:13 yhtiön tilintarkastajan todettiin syyllystyneen OYL:n vastaiseen menettelyyn jättäessään

¹ Palvi, 1986, 21

² Aho, 1996, 218

³ Tuomi, 1992, 369, katso myös KKO 1990:177

tilintarkastuskertomuksissaan huomauttamatta selvitystilaedellytysten olemassaolosta. Tilintarkastaja vapautettiin kuitenkin suorittamasta vahingonkorvausta vahingonkorvausvelvollisiksi katsottujen hallituksen jäsenten mukana, koska tilintarkastajan menettely ei ollut kausaaliyhteydessä kantakan vahinkoon.”¹

Näin ollen vahingonkorvausriskistä johtuen on tilintarkastajan varsinkin selvitystilaa koskevia lausuntoja antaessaan noudatettava erityistä huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta. Selvitystilan voidaankin sanoa olevan tilintarkastuksessa hyvin ”vaarallinen” osa-alue.

Yhtiön hallinnon tarkastuksen pääkysymykseksi nousee, onko selvitystilasäännöksiä noudatettu ja varsinkin onko selvitystilaa tarpeettomasti pitkitetty. Pitkittäminen on tapauskohtaisesti tulkittavissa, mutta käytäntönä näyttää olevan liiketoiminnan jatkamisen hyväksyminen siinä määrin, kun tarkoituksenmukainen selvittely sitä vaatii. Jos tilintarkastaja havaitsee selvitystilaa tarpeettomasti pitkitettävän, on siitä laitettava huomautus tilintarkastuspöytäkirjaan.

3.2 Ennakointi

Tilintarkastuksessa yleisesti noudatettava periaate on , ettei tilintarkastajan tule vahvistaa lausunnoillaan ja kannanotoillaan johdon tulevaisuuden suunnitelmia.

”Tilintarkastusalan suositusten mukaan tilintarkastajan kommentoidessa tilinpäätöksen ulkopuolista muuta aineistoa, kuten rahoitus- ja tulosenmusteita, tilintarkastajan on syytä erityisesti ottaa

¹ Huhtamäki, 1992, 678

huomioon omaan pätevyyteensä liittyvät rajoitteet sekä esittää ne varaumat ja olettamet, jotka sisältyvät annettuun aineistoon.¹”

Tilintarkastaja ei kuitenkaan saa olla vaiti, jos hän huomaa puutteita yrityksen johtamisessa, ja varsinkin jos nämä voivat olla mahdollisia kriisinaiheuttajia. Kriisiin ajautumassa olevan yrityksen tilinpäätöksiin on suhtauduttava kriittisesti ja erityisesti on tutkittava ja valvottava ettei tilinpäätöstä kaunistella ja yrityksen taloudellisesta tilanteesta anneta liian kaunista kuvaa.

Tilintarkastajalla ei ole velvoitetta yrityksen selvitystilaan hakemiseen. Yleensäkin on tähän asiaan liittyvissä tulevaisuutta ennustavissa lausunnoissa syytä toimia neutraalisti. Ennustuksiin liittyy riski siitä, että voi tulla annettua liian pessimistinen tulevaisuutta ennustava lausunto, ja tämä voi vaikuttaa yhtiön imagoon tai toimintaan jopa ilman että ennustettu tilanne toteutuu.

Tilintarkastajalla ei tilintarkastuskertomuksessaan ole mitään velvollisuutta reagoida, vaikka yritys tekisi jatkuvasti tappiota ja näyttäisi siltä, että selvitystila voisi olla hyvinkin lähellä. Päinvastoin on syytä noudattaa neutraalia linjaa: jos tilintarkastaja ”ennustaa” yrityksen lähestyvän selvitystilaa, voi hänelle syntyä vahingonkorvausvelvollisuus. Edellämainitun kaltaiset tilanteet olisi pyrittävä hoitamaan kuntoon raporttoimalla tilanne tilikauden aikana muistioilla taikka tilintarkastuspöytäkirjalla.

Yleisesti ottaen tilinpäätöksen tarkastamisen tavoitteena ei ole antaa lausuntoa yhtiön tulevaisuuden menestymismahdollisuuksista. Tilintarkastajan on kuitenkin tarkastustyössään kiinnitettävä huomiota yhtiön toiminnan jatkumisen edellytyksiin ja pyrittävä mahdollisimman pian havaitsemaan uhkaava kriisi.

¹ TILA:n ja VALA:n ratkaisuja, 1997, 350

Hänen tulee myös selvästi kiinnittää yhtiön johdon huomio asiaan tilikauden aikana annettavan tilintarkastuspöytäkirjan avulla. Tilintarkastuskertomukseen ei uhkaavaa kriisiä koskevia huomautuksia tule ottaa liian aikaisin, jotta yhtiön tilannetta ei tarpeettomasti vaikeuteta. Ainoastaan vasta kun tilanne todella antaa aihetta ryhtyä toimenpiteisiin, tiedotetaan tilanteesta yhtiökokoukselle.¹

Tilintarkastajan tehtävänä on esittää johdolle mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja ongelmatilanteisiin, taikka havaitessaan jotakin taikka jonkin asian, joka voisi olla paremmin tehty, esittää tähän oman ehdotuksensa. Johdon konsultointi sallitaan tässä laajuudessa edellyttäen, että johdolla on päättäjän rooli sen suhteen miten toimitaan ja mitä ratkaisuja toteutetaan. Tämä näyttää olevan ainakin suurissa tilintarkastustoimistoissa tämän hetken trendinä sekä Suomessa että ulkomailla.²

Useissa selvitystilatapauksissa voisi olla hyödyllistä tarkastella yrityksen johdon toimintaa suhteessa konkurssilainsäädäntöön, sillä vaikka johto toimiikin selvitystilasäännösten mukaisesti voidaan kuitenkin rikkoa konkurssilainsäädäntöä ja päinvastoin. Tosin tilintarkastajan on kaikesta huolimatta suunniteltava toimintaansa ainoastaan osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen pohjalta eikä suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

”Esimerkiksi yhtiö, jonka going concern -periaatteen mukainen tase osoittaa oman pääoman olevan lain vaatimissa puitteissa, mutta jonka likvidaatiotaseen mukainen varallisuusasema kertoo sen, ettei yhtiö tule suoriutumaan velkojensa maksusta, voi osakeyhtiölain mukaan jatkaa toimintaansa.” Jos tilanne kuitenkin päättyy konkurssiin, on mahdollista, että tällöin syyllistytään konkurssin

¹ Vailahti, 1997, 76

² Rantanen, 1996

pitkittämiseen epärehellisenä velallisenä.¹ Tästä huolimatta tilintarkastaja ei kuitenkaan ota eikä saa ottaa kantaa konkurssilainsäädännön määräyksiin.

3.3 Tilintarkastus kriisitilanteen synnyttyä

Kun selvitystilauhka tulee aiheelliseksi, muodostuu yritysjohdon toimien ja tilinpäätöstietojen oikeellisuuden arvostelu pääasialliseksi tehtäväksi.

Tilinpäätöstietojen arvostelussa on kyse siitä, onko tilinpäätöksen antamat tiedot oikeita. Tilinpäätöksen oikeellisuutta voidaan arvioida tutkimalla mm. :

- onko tilinpäätöstietoja kaunisteltu ?
- ovatko tiedot oikein konsernitasolla ?
- onko konserniaktiivan kulujaksotus oikein? Tulisiko koko konserniaktiiva kirjata kuluksi?
- Kuinka kauan tilinpäätöksessä voidaan soveltaa going concern – periaatetta ja missä vaiheessa olisi siirryttävä likvidaatioperiaatteen edellyttämään arvostukseen ?
- Ovatko vaihto-omaisuuden, käyttöomaisuuden ja velkojen arvostukset ja yrityksen vastuut oikein jatkuvuusperiaatetta noudattaen ?²

Näitä edellämainittuja kysymyksiä ja niiden sisältövaatimuksia käsittelemme tarkemmin kappaleessa 4.1.

¹ Suomela, 1991b, 17

² Tuokko, 1991, 16

Yritysjohdon toimien arvostelussa on kyse siitä, onko ajoissa ryhdytty tilanteen vaatimiin toimiin sekä ryhtyykö johto itsenäisesti niihin toimiin, joiden avulla kriisistä voisi selvitä. Näitä ovat mm. toimenpiteet kannattavuuden, rahoituksen ja pääomien saneeraamiseksi siten, että luodaan takaisin toiminnan jatkamisedellytykset. Näitä keinoja käsitellään yksityiskohtaisemmin kappaleessa 5.2.

4. TASEEN TARKASTUKSEN PAINOPISTEALUEITA

4.1 Taseen ja tase-erittelyjen tarkastuksessa erityisesti huomioitavia seikkoja

Perusongelmiin yrityksen laskentatoimessa kuuluvat arvostus-, jaksotus-, laajuus- ja kohdistamisongelmat. Tällöin laskentatoimen eri laskelmissa joudutaan ratkaisemaan:

- mihin arvoon merkitään tulot ja menot, rahat, saamiset, varat ja velat
- mille laskentakausille kohdistetaan tulot, menot ja rahoitustapahtumat sekä niiden oikaisuerät
- mitkä tulot, menot ja rahoitustapahtumat otetaan mukaan laskelmiin ja raportteihin sekä
- mille kohteelle (hyödyke, asiakas, toimitayksikkö jne.) tulot, menot ja rahoitustapahtumat sekä varat ja velat kohdistetaan.¹

Ensisijaisia kirjanpidon ja tilinpäätöksen kannalta ovat arvostus- ja jaksotusongelmat, joten tässä kappaleessa tarkastely keskittyy näihin ongelmiin.

¹ Riistama, 1996, 107

Arvonmäärityksessä on käytännössä ollut tapana käyttää kahta perusmääritelmää, jotka kumpikin perustuvat hyödykkeestä vastaisuudessa saataviin tuloihin. Hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on hinta, jonka kirjanpitovelvollinen saisi esimerkiksi myydessään arvopaperit tavalliseen tapaan tavanmukaisina erinä ts. esimerkiksi pörssierän kokoisena määränä julkisesti noteerattuja osakkeita pankin kautta. Luovutuksesta johtuvat ennakoidut menot on vähennettävä luovutushinnasta. Niihin saattaa olla perusteltua sisällyttää myös luovutuksen aiheuttamat verot.¹

Toinen arvonmääritysmenetelmä on ennakoida hyödykkeen käyttämisestä saatavat nettotulot ja diskontata nämä sekä myymisestä mahdollisesti saatava myyntitulo eli jäännösarvo arvonmäärityksen ajankohtaan. Korolla on diskonttauksessa huomioimisen lisäksi merkitystä myös aikaisemmassa vaihtoehtoisessa menetelmässä mainitun luovutushinnan määrityksessä, jos tavalliseen tapaan myyminen edellyttää pitkähköä ajankohtaa (esimerkiksi vaihto-omaisuuteen kuuluvat varaosat).²

Yritys voi tehdä arvonkorotuksia informoidakseen käyttöomaisuuden hallussapitovoitoista. Arvonkorotusten avulla voi myös näyttää, että yrityksellä on myös muuta omaa pääomaa kuin välittömästi siihen sijoitetusta pääomasta tai tulorahoituksesta muodostunut oma pääoma. Tällaista informaatiota halutaan julkistaa, varsinkin jos tilanne on senkaltainen, että osakeyhtiö olisi muutoin taseensa mukaan menettänyt niin suuren osan osakepääomastaan, että olisi tarpeen ryhtyä erityisiin selvitystilaan liittyviin toimenpiteisiin. Tällöin

¹ Riistama, 1996, 107

² ma. 107

hyödyntämällä käyttöomaisuuden arvonorotukset voidaan välttää selvitystilalaskelman laatiminen.¹

”Mahdollisuus alentaa osakepääomaa tappioiden kattamiseksi on saattanut olla motiivina käyttöomaisuuden arvonorotuksiin ja niiden siirtämiseen osakepääomaan. Vapaan oman pääoman määrä on tavoitteellinen mm. osingonjakoon, omien osakkeiden lunastamiseen, pääomalainan takaisinmaksamiseen ja pääomalainan korkojen maksamiseen liittyen.”²

Kuten kappaleessa 2.4 lain tulkinnasta todettiin, antaa laki yhtiön hallitukselle mahdollisuuden ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin pääomarakenteen parantamiseksi tietyissä suppeissa ja aikaisempaan lainsäädäntöön verrattuna hyvinkin tiukoissa aikarajoissa. Nykyisen uudistetun osakeyhtiölain mukaan, jos tilanne havaitaan tilinpäätöstä laadittaessa taikka muuten hallituksella on syytä olettaa oman pääoman olevan alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä kutsuttava yhtiökokous koolle käsittelemään selvitystilaan asettamista.

Yhtiökokous on pidettävä viimeistään kahden kuukauden kuluttua taseen laatimisesta ja tästä yhtiökokouksen ajankohdasta 12 kuukauden kuluessa pidettävässä yhtiökokouksessa esitettävässä taseessa on oma pääoma oltava vähintään puolet osakepääomasta. Jos näin ei tilanne ole, on yritys asetettava selvitystilaan.

Ennen uudistettua osakeyhtiölakianämä määräajat olivat hyvin väljät ja aiheuttivat useita tulkintoja³. Menettely oli silloin seuraavanlainen:

¹ Leppiniemi, 1997b, 123

² ma. 123

³ tällä tarkoitan OYL:n (48/1993) 13:2§ tulkintaa.

Jos tilanne havaitaan tilinpäätöstä laadittaessa, asia on otettava esille tilinpäätöstä käsittelevässä varsinaisessa yhtiökokouksessa ja ehdotetaan tällöin tarpeellisia saneeraustoimenpiteitä. Seuraavan vuoden tilinpäätöskokouksessa on sitten todettava, ovatko toimet tehonneet ja oman pääoman määrä noussut riittävästi (50 % osakepääomasta).

Jos selvitystilauhka havaitaan muulloin kun tilinpäätöstä laadittaessa, on hallituksen kutsuttava koolle ylimääräinen yhtiökokous (ei ole asettu aikarajaa, milloin tämä olisi kutsuttava koolle) ja saneerausaikaa on vain tilikauden tilinpäätöstä käsittelevään varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka.

Aikaisemman käytännön¹ mukainen esimerkki on havainnollistettu kuvana liitteessä 2.

Esimerkissä I, jossa pääomavajaus havaitaan tilikauden päätyttyä, mutta ennen tilinpäätöstä käsittelevää varsinaista yhtiökokousta, on saneerausaikaa vuosi tai jos tilikautta on pidennetty, jopa puolitoista vuotta.

Esimerkin II mukaan saneerausaika on alle kahdeksan kuukautta. Tämä osoittaa selvästi, mistä voi johtua kiusaus olla noteeraamatta tilannetta esimerkiksi normaalin viikottaisen tai kuukausittaisen tarkkailun yhteydessä, ts. muulloin kuin tilinpäätöstä laadittaessa. Tällöinhän jäi selvästi lyhyempi aika korjaus- tai saneeraustoimenpiteisiin ja tilanteen korjaaminen oli mahdollisesti vaikeampaa.

¹ tällä tarkoitetaan OYL:n (48/1993) 13:2§ tulkintaa.

Edellämainitut epäkohdat lainsäädännössä ovat kuitenkin korjaantuneet uudistuneen osakeyhtiölain tiukempien aikarajojen myötä. Liitteessä 3. on vastaava tilanne havainnollistettu uudistetun osakeyhtiölain¹ mukaan. Selvitystilapäätöksen tekemiselle on annettu selkeämpi aikaraja, eikä päätöksen tekemistä selvitystilaan asettamisesta ole enää yhtä helppoa siirtää myöhempään ajankohtaan.

Mikäli yhtiön hallitus yrittää pitkittää selvitystilakysymyksen esille ottamista, saattaa tilintarkastaja joutua hankalaan asemaan. Tällöin havaintojen kirjaaminen tilintarkastuspöytäkirjaan edellyttää asian tulemista nimenomaisesti hallituksessa käsiteltäväksi ja hallituksen pöytäkirjaan kirjatuksi. Vakavissa tilanteissa tilintarkastajalla on kuitenkin mahdollisuus vaatia ylimääräisen yhtiökokouksen kutsumista koolle ilmoittamaansa asiaa käsittelemään.

Yrityksen varallisuustilanne arvioidaan virallisen tilinpäätöksen tai välitilinpäätöksen perusteella, ja tämä varallisuustilanne todetaan yhtiökokouksessa. Tilinpäätöksiä laadittaessa on noudatettava tavanomaisia tilinpäätöksen laadintaa koskevia säännöksiä. Selvitystilan edellytysten lähestyessä on kuitenkin mahdollista, että taseeseen on muodostunut joihinkin eriin yliarvostuksia.

Edellämainitun kaltaisen tilanteen eliminoimiseksi tuon seuraavaksi esille taseen ja tase-erien tarkastuksessa erityisesti huomioon otettavia ongelmakohtia..

Kaikkien taseen vastaavaa-puolen erien osalta tarkastetaan, ovatko taseessa esitetyt varat olemassa sekä ovatko ne yhtiön omaisuutta tilinpäätöspäivänä. Tähän liittyy tulkintaongelma, jota käsittelen kappaleessa 5.1.2. Lisäksi on

¹ OYL 13:2§ (1.9.1997/145)

tarkastettava ovatko kaikki varat esitetty oikein taseessa, onko ne merkitty taseeseen oikeisiin arvoihin ja onko ne eritelty riittävästi.¹

Taseen vastattavaa-puolen erien osalta tarkastetaan, ovatko kaikki yhtiön velat esitetty taseessa, onko ne merkitty oikeisiin arvoihin ja onko ne riittävästi eritelty sekä onko oma pääoma taseessa esitetty säännösten mukaisesti.² Tätä uuden kirjanpitolakiehdotuksen mukaisen tasekaavan esittämistapaa käsittelen tarkemmin kappaleessa 4.2.

Kaikkien taseen erien osalta tarkastetaan, ovatko ne oikein johdettu kirjanpidosta vertaamalla eriä tase-erittelyihin ja pääkirjan tilisaldoihiin. Mahdollisuuksien mukaan tase-eriä on verrattava yhtiön ulkopuolisista riippumattomista lähteistä, mm. tiliotteista, saldoilmoituksista, saldovahvistuksista ym. saatavaan tietoon ja tilintarkastajan objektiiviseen tietämykseen mm. arvopapereiden fyysiseen laskentaan. Tässä yhteydessä tarkastetaan myös aukottomasti tilinpäätösventien muistiotositteet ja niiden kirjausten oikeellisuus.³

Tarkastuksen painopistealueita ovat useimmiten myyntisaamiset, vaihtomaisuus ja siirtyvät erät, joiden tarkastamiseen liittyviä huomionarvoisia seikkoja esitän tässä kappaleessa myöhemmin.

Tilintarkastaja saattaa joutua monen tase-erän (mm. epävarmojen myyntisaamisten, varastossa olevien epäkuranttien tavaroiden, käyttöomaisuuden arvonorotusten, arvopapereiden tasearvojen, hankkijoille osoitettujen vahingonkorvaus- ym. vaateiden, yhtiölle osoitettujen takuukorvaus- ym.

¹ Vailahti, 1997, 90

² ma. 90

³ ma. 90

vaateiden) osalta päättämään, missä määrin on hyväksyttävissä tilinpäätöksessä tehdyt jaksottamis- ja arvostusratkaisut.

Tällöin tilintarkastajan on tarkoin tutkittava ne tiedot, laskelmat ja tulevaisuuden näkymät, joilla kyseisiin ratkaisuihin on päädytty, sekä onko johto ne hyväksynyt ja ovatko ne objektiivisesti tarkastellen luotettavia.¹ Tase-erittelyistä on myös huomioitava, ovatko ne riittävän yksityiskohtaisia, selviä ja asianmukaisesti päivättyjä ja allekirjoitettuja.

Seuraavassa tuodaan esille joitakin uuden kirjanpitolakiehdotuksen terminologian mukaisia konkreettisia eriä, joihin tilintarkastajan on varsinkin kriisiyrityksen tilintarkastuksen kohdalla syytä kiinnittää huomiota.

4.1.1 Vaihtuvat vastaavat

4.1.1.1 Saamiset

Kirjanpitolain mukaan saamiset on kirjattava nimellisarvoonsa tai jos on perusteltu ilmeinen syy olettaa että tulee luottotappioita, tätä alempaan todennäköiseen arvoonsa. Saamiset on kuitenkin kirjattava enintään todennäköiseen arvoon.

Kirjanpitoteknisesti tämä merkitsee sitä, että saamisista ei saa tehdä KPL:n 16a §:n mukaista pakollista varausta. Luottotappiot tulee näin ollen kirjata toteamisvaiheessa, eikä odottaa esim. näiden verotuksessa vähennyskelpoisuuden rajaksi muodostunutta konkurssituomiota².

¹ Vailahti, 1997, 91

² Suomela, 1991b, 10

Todennäköinen luottotappio vähennetään saamisten nimellismäärästä ja merkitään joko tuloslaskelmaan tai arvostuseriin taseessa.

Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat on merkittävä tilinpäätökseen hankintamenon suuruksina tai jos tilinpäätöspäivän todennäköinen luovutushinta on niiden osalta hankintamenoa alempi, merkitään ne luovutushinnan suuruksina. Kirjanpitolain mukaan rahoitusomaisuus arvopapereista ei ole mahdollista tehdä arvonkorotusta.

Myyntisaamiset ovat huomionarvoinen tarkastuskohde, sillä tämä erä on monen osakeyhtiön taseessa oleellinen varallisuuserä ja tähän erään voi usein sisältyä ”ilmaa”. Myyntisaamisten tase-erittelyissä tulee olla asiakas- tai laskutositekohtainen erittely ja erityisesti näiden tarkastuksessa on todettava myyntien oikea tilikausi.¹

4.1.1.2 Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostuksessa on lähtökohtana going concern -periaate, jonka mukaan se tulee arvostaa kirjanpitolain mukaan alkuperäiseen hankintahintaansa tai tätä alempaan todennäköiseen luovutushintaansa erilliskuluilla vähennettynä.

KPL:n 16 §:n 3 momentin mukaan on tilikauden päättyessä jäljellä olevan vaihto-omaisuuden hankintameno aktivoitava. Käytännössä on tiedettävä hyödykekohtaisesti tilanne, joten tämä vaatii inventoinnin tekemistä, jotta aktivoitava määrä olisi todellinen.

¹ Vailahti, 1997 95

On myös sallittua käyttää muita menetelmiä jäljelläolevan hankintamenon osoittamiseen, jos inventointi ei ole mahdollinen. Tällöin hyväksyttävä menettely on mm. FIFO-laskentamenetelmän hyväksikäyttö, mutta yrityksen on kuitenkin varauduttava osoittamaan pysyneensä KPL:ssa mainitun säännöksen asettamissa rajoissa.

Vaihto-omaisuus on tavallisesti olennainen varallisuuserä osakeyhtiön taseessa ja tästä johtuen tilinpäätöskäsittelyssä esiintyvät virheet saattavat vaikuttaa merkittävästi yhtiön tuloksen ja taseen osoittaman varallisuusaseman oikeellisuuteen. Esimerkiksi huono taloudellinen tilanne voi helposti johtaa tilanteeseen, jossa myyntihinta tai jälleenhankintahinta on alempi kuin alkuperäinen hankintahinta ja tällöin on KPL 16 §:n mukaisesti pakollista tehdä hinnanalentumis- taikka epäkuranttiusvähennys.¹

Vaihto-omaisuuden arvostuksessa voi usein olla vaikeutena kyseisen alan tuntemus, jolloin onkin hyvä käyttää ulkopuolisen asiantuntijan arviota oman kannanoton tukena yliarvostuksen ja tätä kautta väärin tasearvojen välttämiseksi.

4.1.2 Pysyvät vastaavat

4.1.2.1 Kuluva käyttöomaisuus

Kirjanpitolaki edellyttää kuluvan käyttöomaisuuden (koneet ja kalusto, rakennukset ja rakennelmat, muut aineelliset hyödykkeet kuten patentit jne.) hankintamenon samoin kuin mahdollisesti aktivoitujen muiden pitkävaikutteisten

¹ Vailahti, 1997, 94

menojen (joista enemmän omassa kappaleessaan) kirjaamista vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoiksi.

Hankintameno on mahdollista lukea mukaan muuttuvien menojen lisäksi hyödykkeeseen kohdistuva osuus sen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuvista kiinteistä menoista. Tilinpäätökseen merkitään tällöin hankintahintoja, ei todennäköisiä luovutushintoja.

Selvitystilasäännöksissä säädetään, että käyttöomaisuus, jonka arvo jatkuvasti vähenee, on laskelmassa otettava huomioon vain sen tarpeellisin poistoin vähennetyn hankintamenon mukaiseen arvoon. ”Näin ollen poistoja tulee kirjata ainakin niiden omaisuuserien osalta, joiden kirjanpitoarvo ylittää todennäköisen myyntihinnan. Vain taloudellisen pitoajan tms. mukaan lasketut poistot tulee kirjata, mutta käyttöomaisuushyödykkeen kirjanpitoarvon välitöntä alentamista sen todennäköisen myyntihinnan tasolle ei edellytetä.”¹

Tilintarkastajan on varmistuttava siitä, että tilikauden aikana hankitut käyttöomaisuushyödykkeet ovat todellakin yrityksen liiketoimintaan tarkoitettuja, eivätkä ole aiheettomasti korottamassa käyttöomaisuuden arvoa. Jos ilmenee, että käyttöomaisuushyödykkeillä onkin toisenlainen käyttötarkoitus, ko. esineen hankintameno on siirrettävä esim. saamiseksi osakkailta tai muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin².

Erityisesti on huomattava, että kirjanpitolain muutosehdotus ehdottaa muutettavaksi arvonkorotussäännöksiä siten, että enää ei ole mahdollista tehdä arvonkorotuksia kuluvaan käyttöomaisuuteen kuuluvista rakennuksista tai muista niihin verrattavista hyödykkeistä. Tätä voidaan perustella mm. sillä, että

¹ Suomela, 1991b, 11

² Vailahti, 1997, 93

tavallisten tuotantolaitosten, mukaanluettuina niihin kuuluvat rakennukset, arvonnousua ei pääsääntöisesti voi pitää pysyvänä¹. Ehdotuksessa rajataan arvонkorotusmahdollisuus pysyviin aktiivoihin, eli sellaiseen omaisuuteen, joista ei tehdä poistoja, jolloin arvonkorotuksen kohteena voisivat olla maa- ja vesialueet sekä arvopaperit, joita käsitellään seuraavassa kappaleessa.

4.1.2.2 Kulumaton käyttöomaisuus

Tähän kuuluvat mm. aineellisiin hyödykkeisiin kuuluvat maa-alueet sekä sijoituksiin kuuluvat osakkeet ja osuudet. Näitä varten ei ole varsinaisia säännöksiä voimassa olevassa kirjanpitolainsäädännössä². Yliarvostusmahdollisuuksia voi liittyä mm. tytäryhtiöosakkeisiin. Osakkeiden arvostuskysymykseen ei ole olemassa yksiselitteistä ratkaisua, mutta jollain tarkkuudella voi mahdollisen poistotarpeen arvioida mm. tytäryhtiön varallisuusaseman tai tuloksetekokyvyn selvittämällä tai tytäryhtiön vaikutuksesta konsernitilinpäätökseen³.

”Näiden arvostukseen voi liittyä ongelmia, koska tytäryhtiöosakkeiden pysyvää arvonalennusta ei voida verotuksessa kovin helposti osoittaa. Kirjallisuudessa ehdotetaan näiden merkitsemistä kirjanpitoarvosta, mutta tämä saattaa myöhemmin osoittaa ristiriidan omaisuuden arvoissa, kun omaisuuden myyntihinta ei ole vastannut kirjanpitoarvoa.”¹

Nykyisen pykälän mukaan arvonkorotusta vastaava määrä on merkittävä taseen vastattaviin oman pääoman alle arvonkorotusrahastoon (revaluation reserve),

¹ Riistama, 1996, 109

² KPL 655/73, KPA 1575/92

³ Suomela, 1991a, 10

joka välittömästi lisää omaa pääomaa. ”Koska neljännen direktiivin tasekaavoihin ei sisälly arvostuseriä, on tämä nimeke korvattu uuden säännöksen toisessa virkkeessä arvонkorotusrahastolla.”²

4.1.2.3 Muut pitkävaikutteiset menot

Pysyvien vastaavien aineettomiin hyödykkeisiin kuuluvan muiden pitkävaikutteisten menojen käsittelystä ei laissa varsinaisesti ole mainittu. Yleisen käytännön mukaan näihin voitaneen soveltaa samoja säännöksiä kuin kuluvaan käyttöomaisuuteen, eli ne saataisiin ottaa huomioon tarpeellisin poistoin vähennettyyn hankintamenon määräänsä siitä huolimatta, ettei niillä useinkaan ole minkäänlaista myyntiarvoa. Kuitenkaan mm. tutkimustoiminnan aktivoituja menoja, perustamis- ja järjestelytoimista johtuneita menoja eikä goodwillin hankintamenoa ei likvidaatioperusteiseen taseeseen saa lukea mukaan³.

4.1.2.4 Ulkomaanrahan määräiset saamiset , velat ja muut sitoumukset

Kirjanpitolain mukaan velat (kotimaiset ja ulkomaiset) tulee arvostaa nimellisarvoonsa tai tätä korkeampaan todennäköiseen arvoon. Toistaiseksi yleisenä käytäntönä näyttää olevan ulkomaanrahan määräisten velkojen arvostaminen tilinpäätöspäivän tai laskentapäivän kurssin mukaisesti. Tällöin kurssivoitto voitaisiin ottaa huomioon varallisuusasemaa parantavana tekijänä ja toisaalta taas kurssitappio huonontavana. Samaa menettelyä voitaisiin soveltaa

¹ Sarvilinna, 1989, 63

² Hallituksen esitys Eduskunnalle kirjanpitolaiksi sekä laeiksi osakeyhtiölain 11 ja 12 luvun ja osuuskuntalain 79 c §:n muuttamisesta.

³ Kukkonen, 1991, 214

myös ulkomaanrahamääräisiin saamisiin.¹ Sallittuna lienee yleisesti pidettävän käytäntöä, että ulkomaanrahan määräiset velat on merkitty tilinpäätökseen kirjanpitolautakunnan asianomaisen yleisohjeen mukaisesti.

Kirjanpitolain muutosehdotuksessa esitetään näiden erien arvostamista Suomen Pankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan kurssiin. Jos ulkomaanrahan määräiset saamiset tai velat taikka muut sitoumukset on sopimuksilla tai muutoin sidottu tiettyyn kurssiin, ne saadaan kuitenkin muuttaa Suomen rahaksi sitä noudattaen. Tämä tarkoittaa sitä, että esim. ulkomaanrahan määräiset terminoidut myyntisaamiset saadaan konvertoida markkamääräisiksi kaayttäen kyseessä olevaa termiinkurssia.

Direktiiveissä ei ole säännöksiä ulkomaanrahan määräisten erien käsittelystä. Muutosehdotus vastaa IAS 21- suositusta. Tämän suosituksen perusteella myös pitkäaikaiset saamiset ja velat muutettaisiin Suomen rahan määräisiksi tilinpäätöspäivän kurssiin, jollei niitä ole sidottu sopimusjärjestelyin muuhun kurssiin². Tämä ehdotus on omiaan parantamaan tilinpäätösinformaatiota, sillä yritykset olisivat velvollisia tuomaan esille ne realisoitumattomat kurssierot, joita ei ole otettu huomioon tuottoina tai kuluina tuloslaskelmassa. Nämä erät merkittäisiin siirtovelkoihin tai -saamisiin.

Käytännössä vastaan tullut hankaluus mm. tässä kappaleessa esitetyissä erissä on ns. vaikeuksissa olevan yrityksen ongelma: yrityksellä on kova halu pitää varallisuusarvot mahdollisimman korkeana, vaikka jossakin kohtaa olisi alaskirjauksen tarve. Useimmiten tämä liittyy juuri käyttöomaisuuteen, ja tätä

¹ Suomela, 1991a, 10

² Price Waterhouse, 1996, 17

perustellaan optimistisella uskolla siitä, että käyttöomaisuudella olisi oikeasti korkea arvo.¹

Tässä kappaleessa mainittuja periaatteita noudattaen laaditusta tilinpäätöksestä tilintarkastaja antaa tilintarkastuskertomuksen, joka voisi olla esimerkiksi kuvan 2 kaltainen.

KUVA 2

Esimerkki tilintarkastuskertomuksesta, kun oma pääoma on ensimmäistä kertaa alle puolet osakepääomasta.

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Olemme tarkastaneet X Oy:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1. - 31.12.1996. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkasteltu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä oleellisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntona esitämme, että tilinpäätös joka osoittaa 500.000,- markan suuruisia tappiota, on laadittu kirjanpitolaisten sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaisten tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Yhtiön oma pääoma on tappion huomioon ottamisen jälkeen alle yhden kolmasosan osakepääomasta. Viittaamme näiltä osin osakeyhtiölain 13. Luvun selvitystilaa koskeviin säännöksiin.

Puollamme:

- tuloslaskelman ja taseen vahvistamista;
- vastuuvapauden myöntämistä yhtiön hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta;
- tilikauden tuloksen käsittelemistä hallituksen toimintakertomuksessaan esittämällä tavalla.

¹ Rantanen, 1996

Espoo 20. maaliskuuta 1997

XXX Oy

N.N	N.N
KHT	KHT

4.2 Oman pääoman määritelmä ja muodostuminen

4.2.1 Oman pääoman määrittäminen

Osakeyhtiön oman pääoman tarkka sisältö on määritelty OYL:n 11 luvun 6 §:n 2 ja 3 momentissa. Näiden momenttien mukaan osakeyhtiön oma pääoma on taseessa jaoteltava sidottuun omaan pääomaan, vapaaseen omaan pääomaan ja erityiseksi eräksi merkittävään pääomalainaan.

Sidottua omaa pääomaa ovat osakepääoma, ylikurssirahasto, vararahasto ja arvonorotusrahasto. Muut rahastot ovat vapaata omaa pääomaa. Muissa rahastoissa oleva omien osakkeiden tai osuuksien rahasto on jakokelvotonta vapaata omaa pääomaa. Tämän tilin vastakirjaustilina on taseen vastaavissa omat osakkeet tai osuudet, jossa on julkisesti noteerattavien yritysten osakkeita tai osuuksia. Tilikauden voitto sekä voitto edellisiltä tilikausilta ilmoitetaan erikseen vapaan oman pääoman lisäyksenä, tilikauden tappio ja tappio edellisiltä tilikausilta vapaan oman pääoman vähennyksenä.

KUVA 3

Taseen vastattavaa-puoli oman pääoman osalta¹.

Tase x.x.xxxx

Vastattavaa

A	OMA PÄÄOMA
I	Osake-, osuus- ja muu vastaava pääoma
II	Ylikurssirahasto
III	Arvonkorotusrahasto
IV	Muut rahastot
	1. Omien osakkeiden tai osuuksien rahasto
	2. Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot
	3. Vararahasto
	4. Muut rahastot
V	Edellisten tilikausien voitto (tappio)
VI	Tilikauden voitto (tappio)

Kuten kuvasta 3. ilmenee, sidottuun omaan pääomaan on tullut uusi erä, ylikurssirahasto. Sen muodostumista ja käyttöä koskeva säännös on OYL:n 12 luvun 3a §:ssä.²

Ylikurssirahaston käyttötarkoituksena on, että sinne kirjataan yhtiön oman pääoman hankintaan liittyvät yhtiölle tulevat muut kuin osakepääomaan kirjattavat (ts. osakkeen nimellisarvon ylittävät) varat kuten mm. optio-oikeuteen ja vaihtovelkakirjaan perustuvasta merkintöoikeudesta maksettu määrä ja uusmerkinnästä suoritettu ylikurssi. Ylikurssirahastoon on siirrettävä myös omien ja emoyhtiön osakkeiden myynnistä saatu voitto.³

¹ Hallituksen esitys Eduskunnalle kirjanpitolain ja osakeyhtiölain 11 ja 12 luvun ja osuuskuntalain 79 c §:n muuttamisesta.

² OYL 12:3a § (01.9.1997/145)

³ Koivikko, 1997, 284.

Ylikurssirahastoa on mahdollista alentaa samaan tapaan kuin vararahastoa. Tällöin esimerkiksi yhtiökokouksen päätöksellä ylikurssirahastoa voidaan käyttää vahvistetun taseen osoittaman tappion kattamiseen, jollei tappiota voida kattaa vapaalla omalla pääomalla, taikka vaihtoehtoisesti sitä voidaan käyttää osakepääoman korottamiseen rahastoannilla OYL:n 12:3 §:n mukaisesti.¹

4.2.2 Oman pääoman arvostaminen

“Tavallisessa laskennassa” (conventional financial accounting) oman pääoman (equity) kustannusta ei oteta huomioon samalla tavalla kuin muita kustannuksia. Tästä johtuen pääoman kustannusten laskenta on prosessi, jossa allokoidaan kaikki pääomakustannukset yrityksen eri toiminnoille kuten muutkin tuotantokustannukset.

Taloudellisista raporteista tulisi paljon parempia ja informatiivisempia johdon ohjenuorana, jos myös oman pääoman kustannukset otettaisiin huomioon. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kaikki pääomakustannukset tulisi vyörytettyä varastoarvoihin ja myytyjen tuotteiden hintoihin:

- korkoveloitus perittäisiin myös tavanomaisten osakkeenomistajien OPO:sta
- myytyjen tuotteiden kustannukset sisältävät pääomankoron, joka on sidottuna rakennuksiin sekä tavaroihin, joita käytetään tuotannossa
- varastoarvot sisältäisivät myös edellämainitun kuluerän
- uuden tuotantolaitoksen varallisuusarvojen kustannuksiin sisältyisi OPO:n korkokustannus rakennusajalta.²

¹ Koivikko, 1997, 284

² Belkaoui, 1985, 400

Edellä mainittu ehdotus saa aikaan kaksi ongelmaa: miten OPO:n kustannus mitataan sekä miten pääoman kustannus sinänsä lasketaan?

Eräs tapa mitata OPO:n kustannusta on määrittää ensin koko pääoman kustannus ja vähentää siitä VPO:n osuus. Eräs keino pääoman kustannusten laskemiseen on muodostaa "korkopooli" (interest pool) samankaltaisesti kuin yleiskustannuksia laskettaessa yrityksen sisäisessä kustannuslaskennassa. Tällä menetelmällä on neljä vaikutusta yrityksen tilinpäätökseen:

- myynnin kustannukset nousevat sillä koron määrällä, joka on lisätty tuotteiden kustannuksiin
- varasto-, tehdas- ja muut varallisuusarvot nousevat sillä koron määrällä, joka on lisätty tuotteiden kustannuksiin
- tulo vähenee sillä määrällä, joka on lisätty peridon kustannuksiin
- tulot nousevat oman pääoman koron määrällä¹

Eräs keino oman pääoman arvostamiseen on diskontata oman pääoman aikaansaamat kassavirrat (direct discounting of equity cashflows). Näillä kassavirroilla tarkoitetaan mm. yrityksen maksamia osinkoja sekä osakkeiden takaisinostoja. Tämä menetelmä antaa kuitenkin vain vähän tietoa arvoa tuottavista lähteistä eikä ole kovin hyödyllinen tunnistamaan taustalla olevia arvoa tuottavia mahdollisuuksia. Tämän menetelmän hyödyntäminen vaatii myös tarkkoja korjauksia käytettäviin arvoihin, jotta ei tarkastelussa oleva rahoitusrakenne vaikuta virheellisesti yrityksen arvoon.²

Yksi yrityksen perusresursseja on sen varojen tuottamat kassavirrat. Jos yrityksen pääomarakenne koostuu vain omasta pääomasta, nämä kassavirrat kuuluvat osakkeenomistajille. Jos mukana on myös vierasta pääomaa, nämä

¹ Belkaoui, 1985, 401

² Copeland, 1996, 153

kassavirrat jakautuvat kahteen osaan: lainapääoman antajien vähemmän riskipitoiseen virtaan sekä osakkeenomistajien antamaan suuremman riskin omaavaan virtaan. Modigliani-Miller teorian mukaan yritys ei kuitenkaan voi lisätä sen kokonaisarvoa jakamalla sen kassavirtoja näihin kahteen.¹

Perusväittämän I mukaan yrityksen arvo on riippumaton pääomarakenteesta. Arvon katsotaan riippuvan ensisijaisesti koko pääoman aikaansaamasta tuotosta, eikä siitä, missä suhteessa pääoma on hankittu oman ja vieraan pääoman ehdoilla. Tämä teoria rakentuu verottoman talouden ja täydellisten pääomamarkkinoiden oletuksille. Teorian II mukaan oman pääoman kustannukset kasvavat lineaarisesti velkaantumisasteen funktiona keskimääräisten pääomakustannusten pysyessä vakiona. Tällöin ei yksikäsitteistä keskimääräisten pääomakustannusten minimia ole olemassa, joka on sopusoinnussa ensimmäisen väittämän kanssa.

5. SELVITYSTILALASKELMAN JA VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSIEN TARKASTUKSEN PAINOPISTEALUEITA

5.1 Selvitystilalaskelma

5.1.1 Edellytykset laskelman laatimiseksi

Selvitystilasäännösten voimaan astumista arvioidaan edellä esitettyjen arvostusperiaatteiden perusteella laaditulla yhtiön taseella. Kysymyksessä on siis tase, joka on laadittu yhtiökokouksen kokouskutsun toimittamisaikana vallitsevan tilanteen mukaan, ja jolla osoitetaan yhtiön varallisuusasema.

¹ Brealey, 1991, 397

Tällöin siis osoitetaan, onko oman pääoman osuus osakepääomasta vähintään puolet vaiko jotain muuta. Jos tilanne on heikompi, on aikaa korjaamiseen vielä 12 kuukautta tilinpäätöstä käsittelevään yhtiökokoukseen saakka, ja viimeistään tässä on osoitettava oman pääoman olevan yli puolet osakepääomasta.

OYL:n mukaan laskettaessa oman pääoman ja osakepääoman suhdetta selvitystilän edellytysten täyttymisen selville saamiseksi lisätään omaan pääomaan taseen liitteessä tarkemmin selvitettävä erä, joka osoittaa omaisuuerien yhteenlasketun arvon nousun, jos näitä eriä arvostettaisiin todennäköiseen luovutushintaan luovutuksesta johtuvat erilliskulut vähennettynä. Tämä esimerkiksi taseeseen laadittu liite osoittaa selvästi miten ja millä perusteella hallitus katsoo uhkasta selvityn.

Hallituksen laatima selvitystilatase osoittaa sen, miten yhtiön omaisuutta arvostetaan. ”Tilintarkastajan kannalta tämä menettely (selvitystilataseen tarkastaminen ja siitä kertomuksen antaminen) riittänee vapauttamaan hänet vastuusta hallituksen ohella.”¹

Selvitystilauhan tai pakkoselvitystilän arvioinnin lähtökohtana on kirjanpitolainsäädännön ja OYL 11 luvun säännösten mukaan laadittu tilinpäätös, taikka myös kesken tilikautta laadittu hyvän kirjanpitolain mukainen välitilinpäätös.

Yrityksen johto laatii selvitystilalaskelman ja usein neuvottelee tilintarkastajan kanssa mm. kannanotoista arvostuskysymyksiin (esim. onko käypä arvo omaisuusesineestä hyväksyttävissä) selvitystilän estämiseksi².

¹ Tuomi, 1990, 47

² Rantanen, 1996

Tilanteessa, jossa yhtiö on havainnut pääomavajeen tilinpäätöstä laatiessa ja sillä on ollut aikaa korjata pääomarakennetta 12 kuukautta tilinpäätöstä käsittelevään yhtiökokoukseen saakka, selvitystilalaskelma on laadittava kokoushetken tilanteen mukaan ja useimmiten tämä pitää sisällään mahdollisia korjaus- tai saneerauskeinoja. Näitä keinoja pääomarakenteen ja varallisuusaseman korjaamiseen esitän kappaleessa 5.2.

5.1.2 Selvitystilalaskelman sisältö

Tässä yhtiökokouksessa esitettävän taseen olisi hyvä olla yhtiön tilintarkastajan tarkastama. Tämä tase ei tosin välttämättä kuvaa todellista varallisuusasemaa, sillä on mahdollista, että tase-eriin sisältyy piileviä varallisuusarvoja ja arvonnousuja, jotka eivät välttämättä ole julkisia ja näkyvissä.

Tilanteessa, jossa osakepääoman kate tässä esimerkiksi tilikauden viimeiselle päivälle päivätyn taseen mukaan on riittävä, ei ole tarpeen laatia laissa edellytettyä erillistä selvitystilatasetta. Jos sitä vastoin OPO:n määrä on normaalin tilinpäätöksen mukaan laskettuna alle puolet osakepääomasta, selvitystilakysymystä käsitellään tässä kappaleessa esiteltävän selvitystilalaskelman (selvitystilataseen) perusteella.

Tämä laskelma on osa tilinpäätöstä, ja esitetään taseen liitteenä (liitetiedoissa), tai vastaava informaatio annetaan toimintakertomuksessa. Tämän laskelman tarkastuksessa on huomioitava, että laskelma on muodollisesti oikein laadittu, ja että substanssi sen sisällä on oikea ja että arvojen perusta on tarvittaessa pystyttävä todentamaan¹. Tämä voidaan osoittaa esimerkiksi asianmukaisesti

¹ Rantanen, 1996

hoidetulla käyttöomaisuuskirjanpidolla taikka kolmannen osapuolen antamalla lausunnoilla varallisuusarvosta (esimerkiksi kiinteistövälittäjä ym.)

Tunnusluku, jossa katsotaan onko oman pääoman osuus osakepääomasta yli puolet, lasketaan arvostamalla omaisuudet todennäköiseen luovutushintaan vähennettynä luovutuksesta syntyneillä erilliskuluilla¹. Näillä erilliskuluilla voidaan tarkoittaa esim. maksettavaksi tulevaa arvonlisäveroa, kiinteistö- tai pörssivälittäjän palkkioita tai realisoinnin aiheuttamaa veroa yhtiölle. Verotuksessa vahvistetut vähentämättömät tappiot otetaan laskelmassa huomioon veroja vähentävänä eränä².

Selvitystilalaskelmassa omaisuuseriin tehdään oikaisuja niiden arvoja nostaen. Käytännössä näyttää olevan niin, että tällä tarkoitetaan vain niitä omaisuuseriä, joiden lain tarkoittama luovutusarvo on niiden kirjanpitoarvoa korkeampi. Nämä erät voidaan kirjata OYL:n mukaan oman pääoman sidotuksi eräksi arvonkorotusrahastoon, eikä tällöin ole välttämätöntä tehdä täydellistä, kaikkia omaisuuseriä sisältävää laskelmaa. Tällä laskelmalla voidaan kuitenkin osoittaa se mahdollinen tilanne, että oman pääoman osuus osakepääomasta on riittävä, eikä ole olemassa edellytyksiä selvitystilaan asettamiselle.

Käytännössä selvitystilalaskelma on laadittava aina kun pääomavajaus havaitaan tai sen olemassaoloa kesken tilikauden epäillään. Tämä tehdään siitä syystä, että muulla tavoin ei oman pääoman ja osakepääoman suhdetta saada selville³. Tällöin on oikeastaan kyse vain totuudenmukaisemman informaation esille tuomisesta.

¹ Kukkonen, 1991, 214

² Siegfried, 1991, 103

³ Sarvilinna, 1989, 62

5.1.3 Selvitystilaskelman tarkastaminen

Selvitystilaskelmaa tarkastettaessa on tilintarkastajan kiinnitettävä huomiota siihen, ettei tasetta ole keinotekoisesti paisuteltu. Laadintaperusteista on selvitettävä, onko noudatettu voimassa olevia säännöksiä. Selvitystilaskelman laatimiseen ongelmia aiheuttaa epävarmuus tulevaisuudesta ja toisaalta yhtiön kehittyminen tulevina vuosina.

Näistä edellämainituista tekijöistä johtuen on tilinpäätös laadittava varovaisuuden periaatetta noudattaen, ts. lähtökohtana on oltava ”oikea arvostus”. Vastapainona on otettava huomioon tilinpäätöksiä laadittaessa verotuksessa noudatettavat periaatteet (ts. se, mikä hyväksytään verotuksessa). Verotushan Suomessa perustuu lähes suoraan tilinpäätöstietoihin, ts. yhtiön verotus on sidottu esitettävään tilinpäätökseen¹.

5.1.3.1 Varallisuusaseman selvittämisen ongelma

Varallisuusaseman selvittämisen perusongelma on siitä periaatteesta päättäminen, jonka mukaan selvitystase laaditaan (tällä tarkoitetaan todennäköisen luovutushinnan määrittämistä)². Vaihtoehtoja on kaksi: joko toiminnan jatkuvuuteen perustuva going concern -periaatteen mukainen tai lopettamistilanteen likvidaatioperusteinen tase. Käytettävä periaate on selvitettävä tapauskohtaisesti eli yrityksen tilanteesta riippuen, yleistä ohjetta tähän ei ole.

¹ Palvi, 1986, 20

² Sarvilinna, 1989, 65

Vakiintuneeksi käytännöksi näyttää muodostuneen se, että lähtökohtaisesti käytetään going concern -periaatetta. Johto tekee arvioinnin käytettävästä periaatteesta, ja tilintarkastajan tehtävänä on todeta, onko going concern -oletama käyttökelpoinen. Going concern- lähestymistavassa yleensä luotetaan siihen, ettei yrityksen toiminta lakkaa relevantin ajan puitteissa, vaan on ajaltaan jatkuvaa. Likvidointilähestymistavassa sen sijaan varaudutaan yrityksen toiminnan loppumiseen millä hetkellä hyvänsä ja valitaan tältä pohjalta mittauksen kohteet¹.

Kansainvälisissä IFAC-suosituksissa, joista KHT-yhdistyksen tilintarkastuslautakunta on Suomeen tekemässä suositusta, todetaan, että going concern -oletamaa voidaan käyttää, mikäli ei ole syytä epäillä, että tilinpäätöshetkeä seuraavan vuoden aikana yritys ajautuisi konkurssiin. Lisäoletuksena tässä on, että käsiteltävä omaisuus on liiketoiminnassa käytettävää omaisuutta.

Tapauksessa, jossa selvitysten perusteella tulevaisuuden toiminnan edellytykset näyttäisivät olevan mahdottomat, siirryttäisiin vasta tällöin likvidaatioperusteiseen käytäntöön. Tämä johtaisi useimmiten tasearvoja alhaisempaan arvoon.² Toisin sanoen, ilman selvää kriisiuhkaa, yhtiön toimintaa ja sen edellytyksiä on näin ollen käsiteltävä going concern -periaatteen mukaisesti.

Selvitystilalaskelmaan ei ole olemassa mitään laillista formaattia, joten jokainen laskelma perustuu poikkeaviin lähtökohtiin ja tapauskohtaisiin tilanteisiin. Tästä johtuen ei lakiin ole voitu sisällyttää yksityiskohtaisia määräyksiä laskelman

¹ Laitinen, 1989, 193

² Rantanen, 1996

perusteista tai muodosta. Laskelma voisi olla esimerkiksi kuvissa 4 ja 5 esitettyjen kaltainen.

KUVA 4

OYL 13:2§:n mukainen oman pääoman tarkkailulaskelma (selvitystilalaskelma), luvut 1000mk.¹

Osakepääoma	120
Taseen xx.xx.xx mukainen oma pääoma	-1.000
Lisäys vaihto-omaisuuden arvostamisesta todennäköiseen luovutushintaan luovutuksesta johtuvat erilliskulut vähennettynä	+300
<i>Lisäys kiinteistön arvostamisesta käypään arvoon</i>	+200 ²
Lisäys osakkeenomistajan antaman pääomalainan perusteella	<u>+600</u>
Yhteensä (oikaistu oma pääoma)	<u>+100</u>

Kuten esimerkki havainnollistaa, arvostuserien sekä pääomalainan avulla oman pääoman osuus osakepääomasta on enemmän kuin puolet ($120 \cdot 0.5 = 60$), joten selvitystilaan asettamisvelvollisuutta ei enää ole olemassa ja selvitystilauhka on rauennut.

¹ Hakkarainen, 1991, 16

² Uuden kirjanpitolakiehdotuksen mukaan ei kiinteistöstä olisi enää sallittua tehdä arvonorotuksia. Tätä kirjoitettaessa tosin näyttää siltä, että tämä osa ehdotuksesta ei tulisi lakiin mukaan!

KUVA 5

Korjauserä tilinpäätöstaseessa tai selvitystilataseessa liitetietona, luvut 1000mk.

	Kirjanpito	OYL 13:2 §
Rahoitusomaisuus	500	500
-luottotappiot		
-valuuttaerät		+10
Vaihto-omaisuus	450	550
-epäkuranttius		
-luovutuskulut		
Käyttöomaisuus	800	900
-luovutuskulut		
-arvostuserät		
Muut pitkävaikutteiset menot	1.000	1.000
Velat	-1.500	-1.500
-valuuttaerät		+10
Varaukset	-100	-100
	<u>Korjauserä</u>	<u>220</u>

TASE

Rahoitusomaisuus	500	Velat	1.500
Vaihto-omaisuus	450	Oma pääoma	
Käyttöomaisuus	800	-osakepääoma	800
		-sidottu rahasto	200
(korjauserä 220)		-tappio ed.tilikausilta	400
		-tilikauden tappio	350
	<u>1.750</u>		<u>250</u>
			1.750

Lähde: Sarvilinna, 1989, 65

Alkutilanteessa oma pääoma 250 on pienempi kuin puolet 800:sta. Korjattu oma pääoma 250 + 220 on yhteensä 470, eli tällöin korjattu oma pääoma on yli puolet osakepääomasta ja selvitystilauhka on väistynyt.

Korjauserää ei välttämättä ole tarpeen merkitä taseeseen esimerkin

osoittamaa kokonaismäärää, vaan ainoastaan sen verran, että oma pääoma nousee vaaditun suurueksi. Mikäli tämä korjauserä on merkitty normaalin tilinpäätöksen yhteydessä laadittuun taseeseen, tulee tämä piilovaraus julkiseksi. Koska selvitystilatase ei kuulu julkisiin tilinpäätösasiakirjoihin, ei korjauserän merkitseminen siihen saa aikaan julkisuusseuraamusta.

5.1.3.2 Arvostuskysymyksiin liittyviä perusongelmia

Seuraavat perusperiaatteet ovat selvitystilalaskelmaa laadittaessa useimmiten ongelmallisimpia ja näihin olisi tilintarkastajan syytä kiinnittää huomiota:

Todennäköinen myyntihinta. Tämä on kyettävä todentamaan. Useimmiten hinta voidaan osoittaa esim. kiinteistönvälittäjän tai asiantuntijan lausunnolla (maa-alueet, kiinteistöt) tai pörssi-arvolla (noteeratut osakkeet). Käytännössä ongelmallisimpia eria näyttävät olevan tytäryhtiöosakkeet tai osakkeet, joille ei ole julkista noteerausta. Tällöin arvon perustana voidaan käyttää samoja menetelmiä, joita käytetään yrityksen arvon määrittämiseen.¹

Vaihto-omaisuuden realisoitumaton kate. Todennäköinen luovutushinta pääsääntöisesti ylittää sen tasearvon, mutta erotus voidaan ainoastaan poikkeustapauksissa (rakennus- ja telakkateollisuus, ehdotus uudeksi kirjanpitolaiksi huomioiden) merkitä omaa pääomaa lisääväksi tekijäksi. Kirjanpitoteorian mukaan vaihto-omaisuuden katteella tulee kattaa myyntikauden kiinteät kulut, joten kate tulisi käyttää seuraavan kauden kiinteisiin kuluihin. Jos näin ei tehtäisi, voisi tämä vääristää tilikausikohtaista tulosta.²

¹ Suomela, 1991a, 12

² ma. 13

Varauksiin sisältyvä piilevä verovelka. Tavallisesti ei selvitystilarajaa lähestyvillä yrityksillä ole taseessaan purkamattomia varauksia, mutta jos näitä on, voidaan ne laskea kokonaisuudessaan oman pääoman lisäykseksi. Jos yhtiöllä on vahvistettuja tappioita aikaisemmilta vuosilta, ei varauksiin sisältyvää piilevää verovelkaa tarvitse erikseen huomioida. Tässä suhteessa voi varauksiin rinnastaa myös kertyneen poistoeron. On tosin huomioitava, onko tilikauden aikana tapahtunut omistajanvaihdoksia siten, että tämä vaikuttaisi oikeuteen vähentää tappioita. Tällöin voidaan varauksista oman pääoman lisäyksenä huomioida vain niiden piilevällä verovelalla vähennetty osuus.¹

Selvitystilalaskelma sekä siihen liittyvä arvonkorotusten teko ei siis varsinaisesti ole keino välttää selvitystilaa, vaan lähinnä informaatioväline, jolla tuodaan esille todellinen asianlaita. Samalla voidaan arvioida realistisesti yrityksen toiminnan jatkomahdollisuuksia.

Kuvassa 6 on esimerkki mahdollisesta tilintarkastuskertomuksesta, kun oma pääoma on lain edellyttämän tason alapuolella, ja kuvassa 7 on tilanne päinvastainen.

KUVA 6

Esimerkki tilintarkastuskertomuksesta, kun omaa pääomaa ei ole saatu lain edellyttämälle tasolle.

¹ Suomela, 1991a, 13

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Olemme tarkastaneet X Oy:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1. - 31.12.1996. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkasteltu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä oleellisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntona esitämme, että tilinpäätös joka osoittaa 500.000,- markan suuruisia tappiota, on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Selvitystilaedellytysten havaitsemisen jälkeen tehdyt toimenpiteet eivät ole saattaneet yhtiön omaa pääomaa osakeyhtiölain edellyttämälle tasolle, mistä johtuen yhtiökokouksen tulee päättää yhtiön asettamisesta selvitystilaan.

Puollamme:

- tuloslaskelman ja taseen vahvistamista;
- vastuuvapauden myöntämistä yhtiön hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta;
- tilikauden tuloksen käsittelemistä hallituksen toimintakertomuksessaan esittämällä tavalla.

Espoo 20. maaliskuuta 1997

XXX Oy

N.N	N.N
KHT	KHT

KUVA 7

Esimerkki tilintarkastajan lausunnosta koskien yhtiökokoukskutsun lähettämishetkelle laadittua tasetta.

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Olemme tarkastaneet X Oy:n x.x.1997 pidettävän varsinaisen yhtiökokoukskutsun lähettämishetkelle laaditun taseen. Tase on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Taseen osoittama oma pääoma on X markkaa. Oman pääoman määrä on yli puolet osakepääomasta, minkä johdosta toteamme, että yhtiökokouksessa käsiteltävän tilinpäätöksen osoittama pääomavajaus on tullut katetuksi eikä yhtiökokouksella ole osakeyhtiölain tarkoittamaa velvoitetta päättää yhtiön asettamisesta selvitystilaan.

Espoo 20. maaliskuuta 1996

XXX Oy

N.N
KHT

Lähde: Suomela, 1991a, 38

5.2 Selvitystilarajaan vaikutusmahdollisuuksien tarkastus

Seuraavassa esitetään joitakin keinoja, joilla varsinaisesti selvitystilarajaan voidaan vaikuttaa. Esitettävät keinot vaikuttavat joko siten, että oman pääoman osuus suhdetta laskettaessa suurenee, taikka osakepääoman osuus pienenee. Osa näistä keinoista on puhtaasti kirjanpiloteknisiä ja osa taloudellisia vaikutuskeinoja.

5.2.1 Osakepääoman alentaminen

Yhtiökokouksen päätöksellä tuomioistuimen luvalla on yrityksen mahdollista alentaa osakepääomaansa taseessa olevan tappion peittämiseksi vähimmäispääomaan 50.000 mk saakka¹. Tällöin tarvitsee yleensä tehdä myös muutos yhtiöjärjestykseen. Tämä toimenpide perustuu lähinnä

¹ Tällöin on kuitenkin jätävä täysi kate alennetulle osakepääomalle ja muulle sidotulle omalle pääomalle laskettuna viimeksi kuluneelta tilikaudelta vahvistetun taseen perusteella.

selvitystilasäännösten laskentatekniikkaan eikä oikeastaan paranna yhtiön toimintaedellytyksiä taikka rahoitustilannetta¹.

Syitä osakepääoman alentamiselle voivat OYL:n mukaan olla seuraavat:

- 1) sellaisen vahvistetun taseen mukaisen tappion välitön kattaminen, johon vapaa oma pääoma ei riitä;
- 2) varojen jakaminen osakkeenomistajille;
- 3) osakkeenomistajien maksuvelvollisuuden vähentäminen;
- 4) yhtiöllä tai sen tytäryhteisöllä olevien yhtiön osakkeiden mitätöiminen; tai
- 5) varojen siirtäminen yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti käytettävään rahastoon.

Edellämainittuihin syihin tarvitaan ehdottomasti rekisteriviranomaisen lupa. Jos osakepääoman alentamisen syynä on muu kuin edellämainittu, ei lupaa tarvitse anoa.

Osakepääomaa voidaan alentaa lunastamalla osakkeita maksua vastaan tai mitätöimällä osakkeita maksutta taikka alentamalla osakkeiden nimellisarvoa joko maksua vastaan tai maksutta.

5.2.2 Oman pääoman lisääminen

Osakeyhtiön korottaessa osakepääomaansa hallituksen on liitettävä korottamista koskevaan ehdotukseensa selostus tilinpäätöksen antamisen jälkeen sattuneista yhtiön asemaan vaikuttaneista tapahtumista. Jos uusi osake merkitään korotuksessa apportiomaisuutta vastaan tai käyttämällä kuittausoikeutta,

¹ Silvasti, 1994, 229

on tästä oltava määräys korottamispäätöksessä.

Tilintarkastajan velvollisuus on antaa lausunto tästä hallituksen selostuksesta ja ottaa kantaa esim. apporttiomaisuuden arvon riittävyyteen, sekä siihen että korottamisessa on noudatettu osakeyhtiölain säännöksiä.¹ Esimerkki tällaisesta lausunnosta voi olla kuvan 8 kaltainen.

KUVA 8

Esimerkki tilintarkastajan lausunnosta hallituksen selostukseen.

NN Oy:n yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet hyvän tilintarkastustavan mukaisesti NN Oy:n hallituksen xx.xx.xxxx päivätyn selostuksen tilinpäätöksen antamisen jälkeen sattuneista yhtiön asemaan olennaisesti vaikuttavista tapahtumista. Selostus on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Päiväys ja allekirjoitukset

Lähde: KHT-yhdistys, 1995, s. 50

Tilintarkastajan on myös annettava todistus siitä, että korotuksessa osakkeista maksettu määrä on yhtiön hallussa. Kuvassa 9. on esimerkki tällaisesta lausunnosta.

¹ Riistama, 1994, 339

KUVA 9

Esimerkki lausunnosta rekisteriviranomaiselle osakepääoman korotuksen maksusta.

Rekisteriviranomaiselle

NN Oy:n tilintarkastajina todistamme, että osakepääoman korottamisen maksua koskevia osakeyhtiölain säännöksiä on noudatettu ja että osakepääoman korotus x markkaa (ja ylikurssi y markkaa) on täysin maksettu.

Päiväys ja allekirjoitukset

Lähde: KHT-yhdistys, 1995, s. 46

Edellämainittuun voi kuitenkin liittyä tulkintavaikeuksia ja yleinen tulkintakäytäntö näyttää olevan, että osakkeista maksetun määrän voidaan todeta olevan yhtiön hallussa, jos se on käytetty yhtiön edun mukaisesti. Toinen tulkintavaikeus liittyy siihen, kuinka kauan osakkeista maksetun määrän on oltava yhtiön hallussa. Tässä yleinen tulkinta näyttää olevan se, että tilintarkastajan jättäessä kaupparekisteriin osakepääomankorotustodistuksen, annettu todistus koskee juuri tätä tilannetta ja hallinnon tarkastus päättyy tähän päiväykseen.

Tämän hetken jälkeen seuraavilla tapahtumilla ei pitäisi olla vaikutusta tilintarkastajan todistukseen tai vastuuseen, koska nämä ovat tapahtuneet todistuksen antamisen jälkeen. Riittänee siis, että määrä on kyseisellä hetkellä todistetusti yrityksellä.

Usein osakepääoman korotus seuraa osakepääoman alentamista. Tämä on seurausta OYL:ssa olevasta voitonjakolausekkeesta. Jollei osakepääomaa ole korotettu vähintään alentamismäärällä, ei yritys tämän jälkeen voi rekisteröimistä seuraavana kolmena vuotena päättää voitonjaostaan kuin ainoastaan tuomioistuimen luvalla¹.

Uudistettuun osakeyhtiölakiin on olennaisena muutoksena tullut se, että sulautumisen ja tiettyjen lunastusten yhteydessä suoritettujen omien osakkeiden hankinnan lisäksi lain mukaan² omia osakkeita saa hankkia yhtiökokouksen päätöksellä, mikäli yhtiöllä on vapaata omaa pääomaa.³

Edellämainitun toteuttamiseksi yhtiöllä pitää olla vapaata omaa pääomaa, sekä uutta on se, että lisäksi tietyssä tilanteessa omat osakkeet voidaan merkitä taseen varoihin omaa pääomaa parantamaan. Näiden osakkeiden on oltava julkisen kaupankäynnin kohteena ja tällöin näiden osakkeiden hankintamenoa vastaava määrä merkitään taseeseen jakokelvottomaksi eräksi vapaaseen omaan pääomaan⁴. Tämä säännös ei pakota tai velvoita tekemään näin, mutta antaa mahdollisuuden oman pääoman lisäämiseen tätä kautta.

Taseteknisesti tämä toteutetaan siten, että hankinta kirjataan taseen vastaaviin luonteensa mukaiseen pääryhmään omalla nimekkeellä. Vastattavaa puolella vapaassa omassa pääomassa esimerkiksi edellisten tilikausien voittovaroista siirretään vähintään hankintahintaa vastaava määrä omaksi jakokelvottomaksi vapaan oman pääoman eräksi.⁵

¹ OYL 6:4 § (145/1997)

² OYL 7:1§ (145/1997)

³ Koivikko, 1997, 283

⁴ OYL 11:6a § (145/1997)

⁵ Koivikko, 1997, 283

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle kirjanpitolaiksi ehdotetaan edellämainittua erää sijoitettavaksi taseen vastattavaan oman pääoman alle muihin rahastoihin nimellä omien osakkeiden tai osuuksien rahasto.

5.2.3 Pääomalaina

Pääomalainalla¹ tarkoitetaan aikaisemmin vakautetuiksi lainoiksi kutsuttuja eriä. Antamalla pääomalainan osakkeenomistaja, jolla on saatavia yhtiöltä, luopuu saatavistaan täydellisesti ja peruuttamattomasti anteeksiantamalla ne. Tämä erä ei enää ole velkaa, vaan on suoraan rinnastettavissa omaan pääomaan. Yrityksellä voi taseessaan olla myös sellaisiakin vakautettuja lainoja, jotka eivät täytä pääomalainalle asetettuja edellytyksiä, ja nämä lainat esitetään vieraassa pääomassa eikä niitä voi rinnastaa omaan pääomaan selvitystilan edellytyksiä tutkittaessa². Jos nämä edellämainitut vakautetut lainat täyttävät pääomalainan ehdot, voi yritys lain voimaantultua kirjata vanhan lainan pääomalainaksi³.

Pääomalaina on tarkoitettu lähinnä yhtiön oman vakavaraisuusasteen parantamiseen tai selvitystilan torjumiseen sekä tarjoaa yhtiön osakkaalle taikka saataviaan turvaavalle lainanantajalle osakepääomasijoitusta joustavamman mahdollisuuden säilyttää yhtiön oma pääoma tietyllä tasolla⁴.

Muita pääomalainan muotoja on mm. osakkaiden uuden pääoman sijoitukset yhtiöön. Jotta erä tulkittaisiin pääomalainaksi tiettyjen edellytysten on kuitenkin

¹ Englanniksi preferred equity; erä, joka tulkitaan olevan subordinated loan, ei ilmeisesti ole hyväksyttävissä pääomalainaksi.

² Leppiniemi, 1997, 18

³ Jauhiainen, 1995, 5

⁴ Sillanpää, 1997, 49

täytyttävä. Lainaehdoista on käytävä ilmi, että lainan tulee olla irtisanomaton, mutta se voi olla myös ehdollinen siten, että se on mahdollista maksaa takaisin, mutta vasta muiden velkojen jälkeen tai voittovaroista. Lainalle ei myöskään saa antaa vakuutta. Korkoa ei saa maksaa silloin, kun laina toimii vakauttamistarkoituksessa. Takaisinmaksu voi tapahtua silloin, kun lainaa ei enää tarvita vakauttamistarkoitukseen.

Konkurssissa ja yhtiön purkautuessa on pääomalainalla kaikkia muita yhtiön velkoja huonompi etuoikeus¹. Mielestäni pääomalainaa voi ehtojen ollessa tämänkaltaisia pitää lainanantajan kannalta varsinaisena riskipääomasijoituksena ja tämä lainan laatu myös osaltaan osoittaa todellista halukkuutta yrityksen toiminnan jatkumiseen.

Tilinpäätöksen liitetiedoissa pääomalainasta on ilmoitettava velkoja ja lainansaaja, pääasialliset ehdot ja lainalle maksettavaksi sovittu kuluksi kirjaamaton korko tai muu hyvitys. Myös pääomalainanantajan on annettava vastaavat tiedot kuin velallisen. Tällöin tilinpäätöksiä tarkkailevat velkojat ja yhtiön muut intressitahot saavat oikean suuntaisen tiedon yhtiön pääomarakenteesta². Laina on arvostettava normaalin varovaisuuden periaatteen mukaisesti.³

Tämänkaltaisen lainan yhteydessä on syytä huomioida lainan antajan taloudellinen tilanne; kaksi konkurssikypsää yritystä eivät voi antaa toisilleen pääomalainoja sekä tällöin osoittaa pääomarakenteen olevan kunnossa välttämällä näin joutumasta selvitystilaan⁴.

¹ Neimala, 1997, 15

² Villa, 1995, 85

³ Rantalainen, 1997a, 24

⁴ Suomela, 1991a, 20

Pääomalaina sijoitetaan tilinpäätöksessä taseen vastattaviin sidotun oman pääoman ja vapaan oman pääoman väliin kuten mm. UPM-Kymmene on käytäntöä soveltanut vuosikertomuksessaan vuodelta 1996.

Pääomalainan yhteydessä myös syytä tarkastaa, onko kyse pääomalainasta vai keinottelusta. Tilanne voi olla sen kaltainen, että enemmistöosakkaat loukkaavat vähemmistöosakkaiden etuja lykkäämällä selvitystilaan asettamisvelvollisuutta ja järjestelemällä asioitaan saavutetun lisääjän puitteissa omien etujen turvaamiseksi. Kuvassa 10 on esimerkki pääomalainan sopimuksesta.

KUVA 10

Esimerkki pääomalainan sopimuksesta.

SOPIMUS PÄÄOMALAINASTA

Lainan antaja: X Oy

Lainan saaja: Y Oy

Lainan määrä: XX markkaa

Lainan korko: Laina on koroton

Takaisinmaksu:

Laina on mahdollista Y Oy:n hallituksen päätöksellä maksaa takaisin siinä vaiheessa, kun yhtiön pääomarakenne on saatettu osakeyhtiölain edellyttämälle tasolle. Ennen tätä lainaa ei voida maksaa takaisin eikä lainan antaja voi vaatia takaisinmaksua.

Vakuudet: Lainalle ei anneta vakuutta.

Muut ehdot:

Laina on tarkoitettu pääomalainaksi Y Oy:lle ja sen avulla pyritään parantamaan yhtiön pääomarakennetta. Mahdollisessa konkurssitilanteessa tai muutoin yhtiön purkautuessa lainan takaisinmaksu tapahtuu vasta kaikkien muiden velkojen jälkeen, mutta ennen oman pääoman sijoitusten palauttamista osakkeenomistajille.

Lähde: Suomela, 1991a, 35

5.2.4 Konserniavustus

Mikäli yhtiö on konsernisuhteessa toiseen yhtiöön on konserniavustuksen antaminen toiselle yksi mahdollisuus välttää selvitystilauhka. Tämä edellyttää sitä, että antajayhtiön kannattavuus ja tilinpäätös ovat sellaisia, että avustuksen antaminen on mahdollista.

OYL:ssa ei ole säännöksiä vaatimuksesta tutkia selvitystilaolosuhteiden olemassaoloa konsernitalinpäätöksen perusteella. Tätä on kuitenkin hyvä käyttää mm. toimintaedellytysten arvioinnissa, sillä esimerkiksi yhtiön sisäiset ja mahdollisesti subjektiiviset arvostukset omaisuuden keskinäisissä kaupoissa eivät vaikuta tarkasteltavan taloudellisen kokonaisuuden OPO:n määrään.

Konserniavustus koskee yhtiöitä, joilla on vähintään 90 % keskinäinen osakkeenomistus. Käyttökelpoisuutta rajoittaa se tekijä, että avustuksen antaja saa vähentää avustuksen ainoastaan valtionverotuksessa.

Tässä yhteydessä voisi eräänä äärimmäisenä keinona huomioida myös huonosti menestyneen yhtiön yhdistämistä toisen konserniyhtiön kanssa, jolloin yhtiö luonnollisesti purkautuu, mutta toimintaa voidaan sinänsä jatkaa esimerkiksi toisen yhtiön osastona.

5.2.5 Käyttöomaisuuden arvonorotukset

Jos todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä pysyvästi hankintamenoa olennaisesti suurempi, sallitaan kirjanpitolaissa arvonorotuksen tekeminen merkitsemällä taseeseen poistamattoman hankintamenon lisäksi enintään todennäköisen luovutushinnan ja poistamattoman hankintamenon erotuksen suuruinen arvonorotus. Arvonorotusta vastaava määrä on merkittävä

arvostuseräksi vastattaviin. Tällä erällä on mahdollista parantaa oman pääoman ja osakepääoman välistä suhdetta. Jos arvонkorotus osoittautuu aiheettomaksi, se on peruutettava.

KP-95 työryhmän ehdotuksen mukaan Kirjanpitolain 18 §:ään lisättäisiin seuraavat momentit:

Jos käyttöomaisuuteen kuuluvan rakennuksen tai rakennelman arvoa on korotettu, lasketaan 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettu poisto hankintamenon ja arvонkorotuksen yhteismäärästä.

Arvонkorotusrahastosta voidaan siirtää aikaisempien tilikausien voitot ja tappiot sisältävään tase-erään rinnastettavaksi erilliseksi eräksi sellainen määrä, joka vastaa arvонkorotuksesta tilikaudella tai aikaisemmilla tilikausilla tehtyjä poistoja, jotka on merkitty tuloslaskelmaan kuluksi.¹

Jotta arvонkorotus on mahdollista tehdä, täytyy seuraavien edellytysten täyttyä:

- kohteen on kuuluttava käyttöomaisuuteen
- kohde voi olla maa- tai vesialue, (rakennus), arvopaperi tai muu niihin verrattava hyödyke
- kohteen todennäköisen luovutushinnan on oltava hankintamenoa suurempi
- arvoero päätellään tilinpäätöspäivän olosuhteiden mukaisesti
- arvoeron on oltava olennainen
- arvoeron on oltava pysyvä²

¹ Rätty, 1997, 50

² Leppiniemi, 1997b, 124

Arvonkorotuskelpoisia ovat käyttöomaisuushyödykkeet, eivät muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin kuuluvat osakkeet tai muut sijoitukset. Tämä vaatimus on sekä arvonkorotusten muodostajien, että niitä tarkastavien kannalta olennainen koska taseesta ei välttämättä käy ilmi mitkä hyödykkeet kuuluvat käyttöomaisuuteen ja mitkä muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin. Näitä edellytyksiä tutkittaessa tämä edellämainittu jako on pystyttävä kuitenkin tekemään, koska vain tällöin arvonkorotus on mahdollinen.¹

Artikla 33 neljännessä direktiivissa antaa mahdollisuuden poiketa hankintamenoon perustuvasta arvostuksesta mm. tekemällä arvonkorotuksia pitkävaikutteiseen omaisuuteen. Jos arvonkorotuksia on tehty sellaiseen omaisuuteen, josta kirjataan poistoja, on poistot ja arvonalennukset laskettava kyseisellä tilikaudella käytettyyn arvoon perustuen. Käytännössä on tulkittu tämän tarkoittavan poistojen laskemista alkuperäisen hankintamenon asemasta arvonkorotuksella korotetusta hankintamenosta.²

Tämänkaltaisen käytäntö voi johtaa moniin ongelmiin. Poistoajan päätyttyä arvonkorotus on kokonaan kirjattu kuluksi ja on siten vähentänyt voitonjakoon käytettävissä olevia varoja. Toisaalta arvonkorotusrahastossa olisi edelleen arvonkorotusta vastaava määrä, ellei arvonkorotusta ole peruutettu sen käytyä aiheettomaksi.

Tässä yhteydessä on huomioitava, että kuluvaan käyttöomaisuuteen voi vain harvoissa tapauksissa tehdä arvonkorotusta laissa olevan olennaisuuden vaatimuksen vuoksi, sillä jo nimikin ”kuluva” osoittaa ettei todennäköisen luovutushinnan nousu voi pitkällä aikavälillä olla pysyvä. Tätä kirjoitettaessa

¹ Leppiniemi, 1997b, 124

² Rätty, 1997, 50

tosin näyttää siltä, että ehdotusta ettei rakennuksista saisi jatkossa tehdä arvonkorotusta, ei tulla ottamaan mukaan.

Osakeyhtiölain mukaan arvonkorotusrahastoa on mahdollista käyttää ainoastaan rahastoantiin tai siirtoon osakepääomaan¹.

5.2.6 Osakkeenomistajien vapaaehtoiset pääomansijoitukset

Varsinkin pienessä osakeyhtiössä luontevin tapa saneerata oma pääoma kuntoon on tehdä se omistajan lisäpanostuksin. Jos tähän tarvitaan velkarahaa, joudutaan tekemisiin korkojen vähennysoikeutta koskevien rajoitusten kanssa. Jos yhtiöön tehtävään panostukseen liittyy työpaikka yhtiössä, korkoja voidaan yleensä pitää ns. ansiotoiminnan korkoina, jolloin ne voidaan omavastuuta koskevin rajoituksin vähentää verotuksessa.²

Osakkeenomistajat voivat esimerkiksi omistamiensa osakkeiden suhteessa sijoittaa yhtiöön omaan pääomaan kirjattavia maksuja, jotka kokonaan tai tarvittavissa määrin riittävät kattamaan olemassa olevan pääomavajauksen. Nämä sijoitukset voidaan käyttää välittömästi tappion peittämiseen taikka johonkin muuhun oman pääoman rahastoon, jolloin sijoitukset lisäävät oman pääoman kokonaismäärää ja vähentävät taseessa olevan tappioerän suhteellista osuutta siitä.

Näiden sijoitusten on oltava luonteeltaan peruuttamattomia ja irtisanomattomia siltä osin, ettei niitä tehneet osakkeenomistajat voi vaatia niitä maksettavaksi takaisin tiettyinä ajankohtana tai tietyn irtisanomisajan jälkeen. Takaisinmaksu

¹ OYL 11:4 (1573/1992)

² Hakkala, 1991, 283

voidaan asettaa riippuvaiseksi yhtiön tuloksesta, esimerkiksi tilinpäätöksen osoittamista jakokelpoisista varoista taikka jaettavaksi päätetyistä voittovaroista sekä maksettavaksi takaisin vasta kun kaikki velat on maksettu.

5.2.7 Akordi

Velan vähentyminen akordissa velkojan luopuessa lopullisesti saamisestaan tai sen osasta merkitään velallisen kirjanpitoon joko tulona tai menonoikaisueränä. Tuotannontekijän hankinnasta johtuvan tilivelan anteeksianto akordissa, joka on rinnastettavissa hankkijan antamaan alennukseen tai hyvitykseen, kirjataan menonvähennykseksi. Muiden velkojen anteeksianto merkitään kirjanpitoon tulona.¹

Akordista on tehtävä selkoa tilinpäätöksen liitetietona. Akordi saattaa merkittäväällä tavalla parantaa yrityksen rahoitusasemaa.² Tämä ilmenee lähinnä velkojen vähentyessä eli toimenpide suurentaa oman pääoman määrää.

5.2.8 Toiminnan muuttaminen kannattavaksi

Toimintaa voidaan yrittää muuttaa kannattavaksi saneeraamalla yhtiötä siten, että oma pääoma saatetaan tulorahoituksen avulla lain edellyttämälle tasolle. Tämä saattaa edellyttää mm. omaisuuserien realisointia yrittämällä myydä niitä ja tällä tavoin järjestämällä yritykseen positiivista kassavirtaa. Muita keinoja voi olla mm. lomauttamiset, henkilöstön irtisanomiset sekä tappiollisten yksiköiden myyminen taikka lopettaminen.

¹ KILA 1992/1199

² Leppiniemi, 1995, 495

6. EMPIIRINEN OSA - SELVITYSTILAKAUDEN ERI VAIHEIDEN TARKASTUS - CASETAPAUKSET

Tämän kappaleen tarkoituksena on analysoimalla caseyritystä tuoda esille mahdollisia selvitystilaan johtavia tekijöitä. Analysointi tapahtuu laskemalla käytettävissä olevista tuloslaskelmista ja taseista joitakin tunnuslukuja ja näistä päättelällä taustatekijät yrityksen selvitystilauhkan syntymiselle. Kappale rakentuu siten, että esittelen selvitystilan kussakin eri vaiheessa tähän vaiheeseen liittyvän käytännön esimerkin liitteissä olevaan lähdemateriaaliin perustuen.

Yrityksen taloudellisen menestymisen osatekijät voidaan perinteisesti jakaa kannattavuuteen, maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen. Näistä kannattavuus muodostaa toiminnan perusedellytyksen. Yrityksen kannattavuudesta ovat erityisesti kiinnostuneet yrityksen johto ja omistajat. Yrityksen rahoittajat taas ovat kiinnostuneet ennen kaikkea maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta. Yrityksen taloudellinen menestyminen on täysin kannattavuuden varassa, mutta myös maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden on oltava tasapainossa, jotta toiminta voisi jatkua.

6.1 Selvitystilaa edeltänyt aika

Hallituksen ja toimitusjohtajan tulee laatia tilinpäätös selvitystilaa edeltäneeltä ajalta, jolta ei tilinpäätöstä yhtiökokouksessa ole vielä esitetty. Tämä on luonteeltaan välitilinpäätös, joka on siis laadittu edellisen vahvistetun tilinpäätöksen (normaalin tilikauden tilinpäätöksen) ja selvitystilan alkamisen välille¹, eikä ole vielä pohjana verotukselle.

¹ Ojantakanen, 1986, 260

Tilinpäätös tulee tarkastaa normaalilla tavalla, sekä käsitellä (uudistetun OYL:n mukaisesti kahden kuukauden kuluessa) yhtiökokouksessa, jossa otetaan kantaa vastuuvapauteen (hallitukselle ja toimitusjohtajalle) sekä tuloslaskelman ja taseen vahvistamiseen.

Yrityksen ollessa selvitystilassa noudatetaan kappaleessa 5.1 esitettyjä arvostusperiaatteita. Selvitystilan aikaiseen vieraaseen pääomaan taseessa otetaan mukaan vastuuntapaiset velat, mm. selvitysmiehen arvioitu palkkio. Erotuksena normaalikäytäntöön (ei-selvitystilassa olevaan yrityksen tarkastukseen) on lisäksi nyt myös se, että tästä tilinpäätöksestä eteenpäin going concern -periaatteesta luovutaan, koska tilanne tähtää yrityksen lopettamiseen.

Liitteessä 4 on caseyritys *X Oy:n* tasekirja, joka on päivätty 1.2.1995. Caseyritys *X Oy* on ylimääräisen yhtiökokouksen päätöksellä asetettu vapaaehtoiseen selvitystilaan 1.2.1995 lukien. Tämä on merkitty kaupparekisteriin 17.5.1995, jonka jälkeen on haettu julkinen haaste yhtiön velkojille (tässä tapauksessa pitkäaikainen vieras pääoma on lainaa rahoituslaitoksilta ja lyhytaikainen on siirtovelkaa). Yhtiön tilikausi päättyy 31.3., jolloin laaditaan tilinpäätös koko tilikaudelta 1.4.1994 – 31.3.1995. Yhtiö on yhden hengen osakeyhtiö, jossa ei ole maksettu palkkoja ajalta 1.4.93 – 1.2.1995 ollenkaan.

Taseesta 1.2.95 (liite 5 ja 6) ilmenee yrityksen lyhyen aikavälin maksuvalmius eli likviditeetti ja toisaalta pitkän aikavälin omavaraisuusaste eli soliditeetti. Lyhyen aikavälin maksuvalmiudessa on kysymys siitä, että näyttäisivätkö yrityksen likviditeettireservit riittävän lähiaikoina maksettavaksi tulevien erien kattamiseen. Eräs tapa tämän arvioimiseen on katsoa, missä määrin rahoitusomaisuus riittäisi kattamaan lyhytaikaiset velat.

Rahoitusomaisuus 1.2.95	Lyhytaikainen vieras pääoma 1.2.95
557355,57	89491,08

quick ratio	(=rahoitusomaisuus/lyhytaikaiset velat)
6,2	hyvä (hyvän alaraja 0,9)
current ratio	(=rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus/lyhytaikaiset velat)
6,2	hyvä (hyvän alaraja 1,6)

Quick ratio ja current ratio ovat molemmat arvoltaan erittäin hyviä. Quick ration ohjearvot ovat seuraavat: heikko < 0,5, tyydyttävä 0,5 – 1, hyvä > 1. Vastaavat current ration arvot ovat seuraavat: heikko < 1, tyydyttävä 1 – 2, hyvä > 2.

Tavanomaisesti vakavaraisuusmittarina käytetään omavaraisuusastetta tai jotain sen johdannaista, esim. velkaantumisastetta. Omavaraisuusasteessa on kysymys siitä, montako prosenttia oma pääoma on taseen loppusummasta. Tällöin oma pääoma pitää sisällään myös varausten määrän¹.

Omavaraisuusaste osoittaa, kuinka suuri osuus yrityksen kirjanpidollisesta omaisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Mitä enemmän yritykseen on sijoitettu rahaa oman pääoman ehdoin suhteessa vieraaseen pääomaan, sitä pienemmäksi katsotaan vieraan pääoman rahoittajien rahoituksellinen riski.

Oma pääoma 1.2.95	Taseen loppusumma 1.2.95
496287,09	631604,17
omavaraisuusaste	0,79

Yritystutkimuskriteereillä hyvänä pidettäisiin jo tilannetta, jossa omaa pääomaa olisi yli 35% taseen loppusummasta (heikko < 20 %, tyydyttävä 20-35 %, hyvä

¹ Tämä voidaan laskea vähentämällä taseen loppusummasta VPO yhteensä, jolloin saada OPO varauksineen.

>35 %). Tämä tunnusluku mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappionsietokykyä ja kykyä selvitä sitoumuksistaan pitkällä tähtäyksellä. Tämän yrityksen omavaraisuusaste (79 %), sekä alla oleva velkaantuneisuusaste näyttävät hyvältä.

Vieras pääoma 1.2.95	Oma pääoma 1.2.95
135317,08	496287,09
velkaantuneisuusaste	0,27
	hyvä (hyvä, jos <2)

Oman pääoman ja osakepääoman suhde ylittää lain asettaman vaatimuksen. Tämäkään tunnusluku ei aiheuta minkäänlaisia toimenpiteitä.

Osakepääoma 1.2.95	
300000	300000
Oma pääoma 1.2.95	
123228,35	
55709,74	178938,1
Varaukset 1.2.95	
17349	17349
	<u>196287,1</u> saavutettavissa oleva OPO

OPO:n / osakepääoman suhde 0,65

Tarkkailun tässä vaiheessa yrityksen vakavaraisuusaste ja taloudellinen tilanne näyttävät olevan hyvällä mallilla. Jos seuraavaksi tarkkaillaan yrityksen voitonjakokelpoisia varoja, allaolevasta taulukosta voidaan todeta sallittava voitonjakomahdollisuus. Tämän verran yritys voisi jakaa voittoa taikka jos lähipiirille olisi annettu lainoja, saisi lainamäärä olla maksimissaan tämän erän suuruinen. Taseen vastaavaa puolelta (liite 5) todetaan, että lainasaamisia on 532589,41 mk ja että tämä laina on yhtiön osakkaalla¹.

¹ OYL 12:7§: Yhtiö saa antaa rahalainan yhtiön lähipiiriin kuuluvalla vain OYL 12:2 §:ssä tarkoitettujen voitonjakokelpoisten varojen rajoissa ja turvaavaa vakuutusta vastaan.

Jos yhtiön voitonjakokelpoiset varat ovat vähentyneet siten, ettei yhtiö saisi OYL 12:7 §:n mukaan antaa rahalainaa, yhtiön on perittävä rahalainoja takaisin¹. Tästä lain vaatimuksesta johtuen on yhtiön perittävä lainaa takaisin allaolevan laskelman mukaan.

	Jakokelpoiset varat	Ulkona oleva laina
vapaa oma pääoma (liite 8)	178938,09	532589,41
ed. tilik. voitto	55709,74	
tilik. voitto (liite 7)	123228,35	
yhteensä	357876,18	
Lainaa lunastettava takaisin	174713,23	

Tarkkailtava yritys on yhden hengen yritys, ja on myös hyvin mahdollista että koko osakepääoma on tämän saman henkilön hallussa². Koska OYL:n mukaan laina on perittävä takaisin, todennäköisesti yrittäjällä on tämä henkilökohtaisen lainan takaisinmaksu ollut intensiivinä hakea yritys selvitystilamenettelyyn ja yrittää realisoida omistuksensa yritykseen. On myös mahdollista, että yritys on haettu selvitystilaan, jotta käyttöomaisuutta realisoimalla saadaan yritys pääomarakenteeltaan vahvaksi ja tämän jälkeen omistus realisoidaan³.

Liitteessä 9 on tästä yrityksen selvitystilaan asettamista edeltäneestä ajasta hallituksen ja toimitusjohtajan laatimasta tilinpäätöksestä annettu tilintarkastuskertomus. Tässä tilintarkastuskertomuksessa vahvistetaan tilinpäätös ja puolletaan vastuuvapauden myöntämistä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Kertomuksessa on myös viittaus yrityksellä olevaan OYL:n vastaiseen lainasaamiseen. Koska tämä on mainittu tilintarkastuskertomuksessa, on asia otettava yhtiökokouksessa käsiteltäväksi.

¹ Tikkanen, 1997, 288

² Tämän tiedon vahvistamiseen ei case-yrityksestä saatujen tietojen puitteissa ole mahdollisuutta.

³ Kirjoittajan oma oletamus.

6.2 Selvitystilaan asettamisen aikainen tilikausi

Tilikauden aikaisessa raportoinnissa eli muistioissa, pöytäkirjoissa ja valvontatilintarkastuksessa on kiinnitettävä huomiota seuraaviin:

- säilyykö yrityksen todellinen pääoma-asema tilikauden aikana ns. selvitystilarajan yläpuolella ?
- onko omaisuutta tai varoja luovutettu yhtiöstä yhtiön taikka kolmannen osapuolen edun vastaisesti tai onko sitoumuksiin menty yhtiön taikka kolmannen osapuolen edun vastaisesti ?
- seuraako hallitus tilanteen kehittymistä ja miten raportointi on järjestetty ?
- onko toimiva johto ryhtynyt ja kykenevä saneeraustoimenpiteisiin ?¹

Selvitystilaan asettamisen aikaisen tilikauden tilinpäätös laaditaan ajankohtana, jolloin yhtiössä olisi yhtiöjärjestyksen mukaan laadittava normaali tilinpäätös. Taseen esittämistapa eroaa mm. siten, että oma pääoma merkitään yhdeksi eräksi jakamatta sitä sidottuun ja vapaaseen, ja osakepääoma merkitään osakelajeittain liitetietoihin esimerkiksi erilliseen sarakkeeseen huomautuksena.

Tämä selvitysmiesten ensimmäinen tilinpäätös sisältää myös ajanjakson, jolta selvitystilaa edeltänyt johto on jo aikaisemmin laatinut tilintarkastajan tarkastaman tilinpäätöksen. Näin on varsinkin, jos selvitystilaan asettaminen on tapahtunut kesken tilikauden, kuten tässä esimerkitapauksessa on käynyt. Tähän esitystapaan voikin liittyä informaatiota hämärtäviä tekijöitä, koska liiketoiminta-aika käsittää sekä yrityksen johdon että selvitysmiesten toiminnan. Tilintarkastajan toimintaan tämä vaikuttaa siten, että vastuuvapaus myönnetään

¹ Tuokko, 1991, 16

kummallekin erikseen. Jos tilintarkastaja haluaa eritellä nämä toimintakaudet, on tämä useimmiten suusanallista viestintää¹.

Tämä tilinpäätös laaditaan likvidaatioperiaatteen mukaisesti ja arvostuksissa huomioidaan selvitystilasäännökset, ja se toimii pohjana verotukselle. Kertomuksessa puolletaan tilinpäätöksen hyväksymistä (ei tuloslaskelman ja taseen vahvistamista) ja vastuuvapauden myöntämistä selvitysmiehille tietyltä ajanjaksolta. Erityisesti tässä on otettava kantaa siihen, ettei selvitystilaa ole tarpeettomasti pitkitetty.

Kertomuksessa on esitettävä ne lisätiedot, joita tilintarkastaja pitää oleellisina yhtiön asema ja tila huomioonottaen. Lisäksi on varmistuttava siitä, että osingonjako, mikäli selvitystilayrityksessä tällaista ylipäättänsä tapahtuu, on lain mukainen ja kohdistuu todella jakokelpoisiin pääomiin. Vastuukysymykset on harkittava perusteellisesti ottaen huomioon mm. selvitystilasäännökset, liiketoiminnan tappiokehityksen, lainanantorajoituksen, varojen sijoittelun ja vastuut ja vastaavat tekijät.

Harvoin selvitystilayrityksestä annettava tilintarkastuskertomus on ns. puhdas kertomus. Tällöin usein tilintarkastaja joutuu tilintarkastuskertomuksen lisäksi laatimaan myös tilintarkastuspöytäkirjan kertomuksessa esitettyjen huomautusten täydennykseksi.

X Oy:n toimintakertomuksessa (liite 10) on tilanne siltä hetkeltä, jolloin varsinainen tilikausi on päättynyt. Liiketoiminta on loppunut 31.3.1995 ja yhtiön omaisuuden realisointitoimet on aloitettu.

¹ Rantanen, 1996

Taseesta 31.03.95 (liite 11 ja 12) ilmenee, että yrityksen käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset on realisoitu, sekä lainasaamiset hieman pienentyneet. Oma pääoma on ilmoitettu taseessa yhtenä eränä. Yrityksellä on tilikaudella ollut vielä liikevaihtoa ja tilikauden tulos on positiivinen (liite 13). Käyttöomaisuuden muutokset ilmenevät tilinpäätöksen liitetiedoista, samaten kuin oman pääoman erien lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana (liite 14).

Rahoitusomaisuus	Lyhytaikainen vieras pääoma
31.03.95	31.03.95
556545,6	45700
quick ratio	(=rahoitusomaisuus/lyhytaikaiset velat)
12,2	hyvä (hyvän alaraja 0,9)
current ratio	=(rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus/lyhytaikaiset velat)
12,2	hyvä (hyvän alaraja 1,6)

Rahoitusomaisuus riittää kattamaan lyhytaikaiset velat erittäin hyvin, sillä lyhytaikainen vieras pääoma on lähes puolittunut. Tästä johtuen quick ratio ja current ratio ovat epätavallisen korkealla.

Omavaraisuusaste (76 %) on alla olevan laskelman mukaan aavistuksen verran laskenut (79 % aikaisemmin), mutta oman pääoman osuus on edelleen niin korkea, että vieraan pääoman sijoittajien riskiä voidaan pitää hyvin pienenä.

Oma pääoma 31.03.95	Taseen loppusumma 31.03.95
421228,52	556545,6
omavaraisuusaste	0,76

Velkaantuneisuusaste on aavistuksen verran noussut (aikaisemmin 0,21). Kuitenkin näistä tunnusluvuista päätellen yrityksen vakavaraisuus, tappionsietokyky ja kyky selvitä sitoumuksistaan ovat edelleen vahvoja.

Vieras pääoma 31.03.95	Oma pääoma 31.03.95
91526	421228,52
velkaantuneisuusaste	0,22
	hyvä (hyvä, jos <2)

Yrityksen taseessa 1.2.95 olevat varaukset on purettu. Alla oleva oman pääoman ja osakepääoman suhde on kuitenkin vain hiukan yli lain vaatiman, mutta pitkällä aikavälillä tämä ei välttämättä riitä toiminnan jatkamiseen .

Osakepääoma 31.03.95	
300000	300000
Oma pääoma 31.03.95	
165019,3	<u>165019,3</u> saavutettavissa oleva OPO

OPO:n / osakepääoman suhde **0,55**

Tästä selvitysmiesten laatimasta tilinpäätöksestä annetaan tilintarkastuskertomus, joka on liitteessä 15. Tässä on kannanotto siitä, että selvitystilaa ei ole tarpeettomasti pitkitetty. Liiketoimintaa on jatkettu senverran, että käyttöomaisuutta on saatu realisoitua ja yrityksen velkoja maksettua osittain pois. Yhtiöllä on edelleen OYL:n vastainen lainasaaminen yhtiön osakkaalta ja tähän ei muuten voi reagoida kuin mainitsemalla siitä tilintarkastuskertomuksessa. Lainaa on lunastettava takaisin allaolevan laskelman mukaisesti.

	Jakokelpoiset varat	Ulkona oleva
vapaa oma pääoma	165019,3	laina
Lainaa lunastettava takaisin	349806,78	514826,08

OYL:n 12. luvun 7§:n mukaan:

Osakkeenomistajan on palautettava vastoin tämän lain säännöksiä yhtiöstä saamansa varat korkolain (633/82) 3 §:n 2 momentissa säädettyine vuotuisine korkoineen, jollei hänellä ollut perusteltua syytä olettaa varojen jakamisen tapahtuneen tämän lain mukaisesti.

Varojen jakamista koskevan päätöksen tekemiseen tai täytäntöönpanoon taikka päätöksen perusteena olevan virheellisen taseen laatimiseen tai vahvistamiseen osallistuneet ovat yhteisvastuussa varojen palauttamisen jälkeisen vajauksen täyttämisestä 15 luvun 1, 3 ja 4 §:n sekä tilintarkastuslain 44 §:n mukaisesti.

6.3 Selvitystilaan asettamisen jälkeiset tilikaudet

Nämä ovat periaatteeltaan edellisen kaltaisia, oikeastaan ainoana erona on se, että seuraavina tilikausina tulee tilintarkastajan ottaa kantaa selvitysmiehen toimintaan koko 12 kuukauden ajanjaksolta (tilivuodelta). Huomioitavaa on, että konsernitilinpäätöstä ei tarvitse selvitystilanteessa laatia.

Liitteessä 16 on X Oy:n toimintakertomus seuraavan tilikauden päättyessä 31.3.1996. Tällöin yrityksen ei tarvitse tehdä voitonjakopäätöstä.

Taseesta 31.03.96 (liite 17 ja 18) ilmenee, että yrityksellä ei ole taseessa muuta kuin lainasaamisia ja lyhytaikaista siirtovelkaa. Oma pääoma on edelleen ilmoitettu taseessa yhtenä eränä. Yrityksellä ei tilikaudella ole ollut liikevaihtoa, mutta tilikauden tulos on rahoitustuottojen ansiosta vielä positiivinen (liite 19). Oman pääoman rakenne ilmenee tilinpäätöksen liitetiedoista 31.3.1996 (liite 20).

Rahoitusomaisuus 31.03.96	Lyhytaikainen vieras pääoma 31.03.96
487021,03	6232

Quick ratiota ja current ratiota ei ole tarpeen laskea, sillä yrityksen velat ovat lähes maksettu pois. Tämä ilmenee myös allaolevasta omavaraisuusasteesta sekä velkaantuneisuusasteesta.

Oma pääoma 31.03.96	Taseen loppusumma 31.03.96
480789,03	487021,03
omavaraisuusaste	0,99
Vieras pääoma 31.03.96	Oma pääoma 31.03.96
6232	480789,03
velkaantuneisuusaste	0,01
	hyvä (hyvä, jos <2)

Yrityksen taseessa on 31.03.96 jäljellä enää vastaavissa vaihto- ja rahoitusomaisuutta sekä vastattavissa omaa pääomaa ja lyhytaikaista siirtovelkaa. Alla oleva oman pääoman ja osakepääoman suhde on lain vaatimalla tasolla, ja yrityksen lainat rahoituslaitoksilta maksettu pois.

Oma pääoma 31.03.96	Osakepääoma 31.03.96
180789,03	300000
opo:n / osakepääoman suhde	0,60

Periaatteessa selvitystilan edellytykset ovat poistuneet ja yritys voisi jatkaa toimintaansa normaalisti. Liitteessä 21 olevassa tilintarkastuskertomuksessa todetaan, että selvitystilaa ei ole tarpeettomasti pitkitetty, sillä yritys on saanut velkansa maksettua pois lähes kokonaan (siirtovelkaa lukuunottamatta).

Yhtiöllä on edelleen OYL:n vastainen lainasaaminen yhtiön osakkaalta. Lainaa on lunastettava takaisin allaolevan laskelman mukaisesti.

	Jakokelpoiset varat	Ulkona oleva laina
vapaa oma pääoma	180789,03	486894,69
Lainaa lunastettava takaisin	306105,66	

Osakeyhtiölain 12:7 §:stä ei ilmene määräaika, jossa OYL:n vastainen lainasaaminen olisi maksettava takaisin. Tässä tapauksessa voi käytännön tilanne olla senkaltaisen, että yrityksen selvitystilaa jatketaan vielä sen verran, kun varat selvitystoiminnan ylläpitämiseksi riittää ja kaikki velat on maksettu.

6.4 Selvitystilän loppuun laadittu tilinpäätös

Selvitystilän loppuun laadittu tilinpäätös eli lopputilitys on yhtiön viimeinen tilinpäätös. Lopputilityksen laativat selvitysmiehet koko selvitysjalalta ja siihen liitetään kaikki selvityksen aikaiset tilinpäätökset. Tämän lopputilityskertomuksen tulee sisältää selostukset selvitystilän aikaisista kuluista, tärkeistä omaisuuden realisointitoimista, velkojen maksusta sekä yhtiön omaisuuden jaosta¹.

Tilintarkastaja tarkastaa lopputilityksen ja antaa tästä koko selvitystilän aikaista hallintoa koskevan tilintarkastuskertomuksen, joka voi olla kuvan 11 kaltainen.

KUVA 11

Esimerkki lopputilityksestä annettavasta tilintarkastuskertomuksesta.

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Olemme tarkastaneet X Oy:n (selvitystilassa) lopputilityksen, kirjanpidon ja hallinnon selvitystila-ajalta 1.10.1994 - 30.10.1996 hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.

¹ Yhtiöoikeus, 1988, 16:22

Lopputilitys, joka sisältää selvitysmiehen selostuksen yhtiön omaisuuden jaosta on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Selvitystilaa ei ole mielestämme tarpeettomasti pitkitetty.

Puollamme:

- lopputilityksen vahvistamista
- vastuuvapauden myöntämistä selvitysmiehille tarkastamaltamme kaudelta

Espoo 11.11.1996

XXX Oy

N.N
KHT

Lähde: Suomela, 1991a, 42

Tilintarkastajan on tarkastettava, että lopputilitys on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti eikä selvitystilaa ole tarpeettomasti pitkitetty. Tämä tilintarkastuskertomus on annettava kuukauden kuluessa lopputilityspäivämäärästä. Lopputilitys ja tilintarkastuskertomus käsitellään yhtiökokouksessa, joka selvitysmiesten on viivytyksettä kutsuttava koolle. Tämän jälkeen on selvitysmiesten välittömästi ilmoitettava purkamisesta kaupparekisteriin, mutta tällä on vain toteava merkitys, sillä lopputilityksen esittämisen jälkeen yhtiö katsotaan puretuksi.

Yhtiön selvitystilan perustuessa kappaleessa 2.6.1 esitettyyn vapaaehtoiseen selvitystilaan asettamiseen eli yhtiökokouksen vapaaehtoiseen päätökseen, taikka kun tuomioistuin on määrännyt yhtiön selvitystilaan hallituksen, tilintarkastajan tai osakkeenomistajan vaatimuksesta, on yhtiökokouksella oikeus päättää yhtiön toiminnan jatkamisesta. Päätöstä toiminnan jatkamiselle ei kuitenkaan saa tehdä

- jos omaisuutta on jo ehditty jakaa

- jos lakiin tai yhtiöjärjestykseen perustuva purkamisvelvollisuus on syntynyt selvitystilapäätöksen tekemisen jälkeen ja on edelleen voimassa
- jos yhtiön oma pääoma on vähemmän kuin puolet osakepääomasta¹

Tilintarkastajan on esitettävä yhtiökokouksessa lausunto (kuva 12.), ja vasta tämän jälkeen yhtiökokous voi päättää selvitystilän lopettamisesta ja toiminnan jatkamisesta. Lausunto pitää sisällään

- onko selvitystilän lopettamiselle ja yhtiön toiminnan jatkamiselle lain tai yhtiöjärjestyksen mukaisia esteitä
- onko yhtiön oma pääoma niin suuri, että toimintaa voidaan jatkaa²

KUVA 12

Esimerkki tilintarkastajan lausunnosta yhtiökokoukselle toiminnan jatkamista ajatellen.

Tilintarkastajan lausunto

Olemme tarkastaneet NN Oy:n ajankohdalle xx.xx.xxxx laaditun taseen hyvän tilintarkastustavan mukaisesti.

Tase on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Selvitystilän lopettamiselle ja yhtiön toiminnan jatkamiselle ei ole voimassa olevan osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaista estettä.

Yhtiön oma pääoma on osakeyhtiölain 11 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti laskettuna vähintään puolet rekisteriin merkitystä xx markan osakepääomasta.

¹ KHT-yhdistys, 1995, 55

² KHT-yhdistys, 1995, 56

Päiväys ja allekirjoitukset

Lähde: KHT-yhdistys, 1995, s. 56.

Käytännössä yrityksen päästessä pois selvitystilauhkan alta ja jatkaessaan toimintaansa odotetaan tässä tilanteessa oman pääoman olevan reilusti yli puolet osakepääomasta, ja varallisuustilanteen muutenkin olevan vahvan, jotta yleensäkin toimintaa kannattaisi jatkaa ilman välitöntä uutta selvitystilauhkaa.

6.5 Selvitystilän loppuminen varojen puutteeseen

Yhtiö voidaan selvitystilän asemasta hakea suoraan konkurssiin, jos on ilmeistä että varat eivät tule riittämään velkojen suorittamiseen. Jos selvitystilassa olevan yhtiön varat eivät riitä selvityskulujen suorittamiseen, tuomioistuimen tulee selvitysmiesten ilmoituksesta määrätä selvitystila lopetettavaksi ja julistaa yhtiö puretuksi. Tämä menettely mahdollistaa yksinkertaistetun purkamismenettelyn erityisesti toimintansa lopettaneille, velattomille yhtiöille.

Tällöin ei noudateta 7-11¹ eikä 12-14 §:n² säännöksiä lukuun ottamatta 9 §:n³ säännöstä ilmoituksen tekemisestä selvitystilaa koskevasta päätöksestä.

¹ Selvitystilän yhtiökokoukseen liittyvät säännökset, tilinpäätöksen laatiminen selvitystilaa edeltäneeltä ajalta, rekisteröinti ja julkinen haaste yhtiön velkojille, selvitysmiesten tilinpäätökset kultakin tilikausilta.

² Yhtiön omaisuuden jakaminen, lopputilitys hallinnosta laatimalla koko selvitystilaa koskeva kertomus, yhtiö katsetaan puretuksi yhtiökokouksessa esitetyn lopputilityksen jälkeen, ilmoitus rekisteröintiä varten.

³ Selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä selvitystilaa koskevasta päätöksestä ilmoitus rekisteröimistä varten sekä haettava julkinen haaste yhtiön velkojille.

Tuomioistuimelle tehtävään ilmoitukseen (kuva 13.) on liitettävä hyväksytyn tilintarkastajan antama todistus siitä, että kaikki tiedossa olevat velat on maksettu. Tuomioistuimen on määrättävä, että yhtiön varat tulevat valtiolle. Tuomioistuimen tulee toimittaa päätöksestään tieto rekisteröimistä varten.¹

KUVA 13

Tilintarkastajan antama ilmoitus tuomioistuimelle.

Tuomioistuimelle

NN Oy:n tilintarkastajina annamme osakeyhtiölain 15 §:n edellyttämän todistuksen, että yhtiön kaikki tiedossa olevat velat on maksettu.

Päiväys ja allekirjoitukset

Lähde: KHT-yhdistys, 1995, s. 55

7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Osakeyhtiön selvitystilaan liittyvät erityisongelmat liittyvät konkreettisesti osakeyhtiölain tulkintaan, tilintarkastajan reagointiin selvitystilaedellytysten tullessa voimaan, selvitystilarityksen taseen tarkastuksessa esille tuleviin arvostuskysymyksiin, varallisuusaseman selvittämiseen, oman pääoman määrittämiseen sekä selvitystilarajaan vaikuttamismahdollisuuksien tarkastamiseen.

¹ OYL 15 § (14.2.1997/145)

Joitakin ongelmia liittyi selvitystilatapauksissa osakeyhtiölain 12 luvun tulkittamiseen. Osakeyhtiölakia koskeva muutosehdotus selkeyttää käsitteellisellä tasolla selvitystilakäytäntöön liittyviä tulkintaongelmia: Direktiiveistä johtuen selvitystilarajana olevan oman pääoman vaatimus on yrityksen toiminnan jatkumisen kannalta realistisemmalla tasolla. Selvitystilaan asettamiselle annetaan selkeämpi ja määritelty aikaraja korjaamaan aikaisemman epäkohdan, joka mahdollisti selvitystilapäätöksen venyttämisen jopa kahteen vuoteen, ja joka tuskin lainsäädännössä oli tarkoituksena.

Yhtiön tilinpäätöstietojen ilmoittamisvelvollisuutta myös kiristetään ajallisesti. Uudistuksen mukaan kaupparekisterillä olisi oikeus hakea osakeyhtiö selvitystilaan, ellei tämä ole vuoden (ennen OYL:n uudistusta kolmen vuoden) kuluessa tilikauden päättymisestä toimittanut tilinpäätöstietojaan kaupparekisterille. Edellämainitun kaltainen laiminlyönti jo osaltaan antaa tietynlaisen negatiivisen vaikutelman yhtiön toiminnasta, sillä yleensähan tilinpäätöstiedon puuttuminen on merkki siitä, että yrityksen taloudellinen tilanne ei ole kunnossa. Toisaalta tilintarkastajan toimintaan yrityksen selvitystilatapauksissa osakeyhtiölain muutosehdotus ei näytä antavan aikaisempaa enempää ohjeita.

Tilintarkastajan selvitystilatapauksien tarkastustoiminnan ei todettu teknisesti kovinkaan paljon poikkeavan normaalista tarkastuksesta. Tehtäväkentän todettiin laajentuvan siten, että tarkastuksen pääpaino tulee selvitystilasäännösten noudattamisen tarkkailuun osakeyhtiölain pohjalta, sekä lisäksi laadittavaksi tulee normaalitilanteeseen verrattuna useampi tilintarkastuskertomus. Suuri painoarvo tarkastuksessa tuli hallituksen selvitystilasäännösten noudattamisen tarkastamiselle.

Osakeyhtiölain voidaan todeta antavan tilintarkastajalle ohjeita tilinpäätöksen arvostuskysymysten tarkkailuun, mutta jättäen tilintarkastajan muun toiminnan selvitystilatapauksissa ilman kattavampaa ohjeistusta. Lisää ohjeistusta käytännössä kaivattaisiin going concern -periaatteen arviointiin (lähinnä tämän soveltamiseen OYL 13:2 §:n edellytysten ollessa kyseessä).

KHT-yhdistys osaltaan antaa omat ehdotuksensa tilintarkastuskertomusten muodosta. Näiden voidaan tulkita olevan tietynlainen velvoittava kehys kertomusten muotovaatimusten täyttymiseksi. Tilintarkastajan toiminnan selvitystilatapauksissa voidaan todeta olevan suurimmalta osin tapauskohtaista objektiivisten päätösten tekoa yleiseen käytäntöön nojautuen ja omien aikaisempien kokemusten pohjalta.

Selvitystilalainsäädäntö on Suomessa vielä nuori, eikä tähän liittyvää oikeuskäytäntöä ole vielä kovin runsaasti. Selvitystilasäännöstö on myös hyvin vaikeaselkoista, selvitysmenettely kankeaa eikä sisällä velkojan suojaa tai vastaavaa erityissäännöstä. Selvitystila sinällään on tilintarkastuksen kannalta ”vaarallinen” osa-alue ja selvitystilayrityksen tarkastaminen vaatii suurta huolellisuutta ja laaja-alaista kokemusta.

Harvoin selvitystilatapaukset ovat ns. puhtaita selvitystiloja, vaan usein jos perusteena ei ole vain likvidoida vaikeuksissa olevaa yritystä, strategiana on tällöin ensin pyrkimys velkasaneeraukseen taikka toiminnan lopettaminen konkurssiin. Selvitystilaan johtavat taustatekijät liittyvätkin nykyään hyvin usein yrityksen omaisuuden realisointiin ilman aitoa tarvetta selvitystilaan asettamiselle. Aidoissa selvitystilatapauksissa taustatekijöinä voivat olla mm. heikko kannattavuus, tuotteiden vanheneminen, markkinaolosuhteiden muutos,

virheinvestoinnit ja –laskelmat, kilpailutilanteen muutos, rahoitusvaikeudet sekä yleiset taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Yrityssaneerauslain voimaantulo on viimeaikoina merkittävästi vähentänyt selvitystilahakemuksia. Käytännössä selvitystila näyttää olevan vain eräänlainen ”välimuotokysymys” painoteltaessa konkurssin ja velkasaneerauksen välillä. Selvitystila on kallis prosessi, ja usein varsinkin pienen yrityksen ollessa kyseessä selvitystila voi päättyä yrityksen konkurssiin jo ensimmäisten selvityskulujen tullessa eteen.

Tämä edellämainittu johtopäätös antaakin mahdollisen aiheen jatkotutkimuksiin. Tutkimusongelmana voisi suuremmassa mittakaavassa olla tutkimus toimintansa lopettaneiden yritysten keskuudessa jakaumista konkurssin, selvitystilan ja velkasaneerauksen välillä, sekä minkälaiset taustatekijät aiheuttavat jakaantumisen näiden kolmen vaihtoehdon välille sillä olettamuksella, että selvitystilan kautta toimintansa lopettaneet yritykset todellakin olisivat ”puhtaita” selvitystilatapauksia.

LÄHDELUETTELO

- AHO, Tuomas. VÄNSKÄ, Hannu. Tilintarkastuslaki ja hyvä tilintarkastustapa. 2. painos, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1996.
- BELKAOUI, Ahmed. Accounting theory. 2. painos, Harcourt Brace Jovanovich, Inc. USA, 1985.
- BREALEY, Richard. MYERS, Stewart. Principles of corporate finance. 4. Painos, McGraw-Hill, Inc. USA, 1991.
- COPELAND, Tom. KOLLER, Tim. MURRIN, Jack. Valuation, Measuring and managing the value of companies. 2. painos, John Wiley & Sons, Inc, USA, 1996.
- HAKKARAINEN, Risto. ”Selvitystilasäännökset ja osakkeiden sekä kiinteistöjen arvostaminen tilinpäätöksessä ja verotuksessa” teoksessa Helsingin Kauppakamarin ja Tilintarkastajayhdistys HTM ry:n 30. tilinpäätös- ja veropäivä 27.11.1991, Helsinki, 1991.
- HAKKALA, Risto. ”Selvitystilasäännökset ja pienen osakeyhtiön tappiot verotuksessa”, Tilintarkastus, 1991, s. 283-285.
- HUHTAMÄKI, Ari. ”Oman pääoman ehtoinen sijoitus vai ”vakautettu laina” ”, Defensor legis, 1992, s. 675-683.
- JAUHIAINEN, Jyrki. ”Muutokset tukevat yhtiön pääoman hankintaa”, Luottolista, nro 23, 1995, s. 4-5.
- KHT-yhdistys - Föreningen CGR r.y., Tilintarkastusalan suositukset, Gummerus, Saarijärvi, 1996.
- KHT-yhdistys - Föreningen CGR r.y., Tilintarkastuskertomukset ja tilintarkastajan lausunnot, Gummerus, Jyväskylä, 1995.
- KILAn päätöksiä ja ohjeita, WSOY tietopalvelut, Helsinki, (jatkuvatäydenteinen).
- KOIVIKKO, Aarne. ”Osakeyhtiölain tilinpäätössäännösten muutoksia”, Tilintarkastus, nro 5, 1997, s. 283-286.
- KOSKI, Pauli. ”Osakeyhtiön johtohenkilöiden, tilintarkastajan ja osakkeenomistajan velvollisuudet ja vastuu”, Tilintarkastus, nro 3, 1990, s. 175-178.
- KOSKI, Pauli. ”Osakeyhtiön selvitystilasta ja pakkosaneerauksesta”, Tilintarkastus, nro 2, 1982, s. 5-14.

KUKKONEN, Pekka. "Selvitystilaan asettamisen käytännön näkökohtia" teoksessa Tilintarkastuksen ja sisäisen tarkastuksen artikkelikokoelma, toimittanut Pertti Sundqvist, Helsinki, 1991, s. 213-217.

LAITINEN, Erkki. Yrityksen talouden mittarit, Weilin+Göös, Espoo, 1989.

LEPPINIEMI, Jarmo. "Osakeyhtiölakiuudistuksen kirjanpito vaikutuksia", Tilisanomat, nro 1, 1997, s. 17-21.

LEPPINIEMI, Jarmo. "Käyttöomaisuuden arvokorotus", Tilintarkastus, nro 2, 1997, s. 123-127.

LEPPINIEMI, Jarmo. Hyvä kirjanpitotapa. Mikä on sallittua, mahdollista, kiellettyä?, 6. Painos, WSOY, Porvoo, 1995.

NEIMALA, Antti. "Osakeyhtiölain keskeisiä muutoksia", Tilisanomat, nro 1, 1997, s. 12-16.

OJANTAKANEN, Risto. "Konkurssi ja selvitystila oikeudellisena ilmiönä", Tilintarkastus, nro 4, 1986, s. 253-263.

PALVI, Mauri. "Periaatteet ja arvostukset tarkentuvat selvitystilan laskelmissa", Tilisanomat, nro 5, 1986, s. 18-24.

PRICE WATERHOUSE, An introduction to International Accounting Standards, October 1996.

RANTALAINEN, Antti. "Omat osakkeet, etuosakkeet ja tilinpäätös", Tilisanomat, nro 2, 1997, s. 20-25.

RANTALAINEN, Antti. "Osakeyhtiölaista lisävelvoitteita myös pk-yrityksille", Tilisanomat, nro 1, 1997, s. 22-26.

RIISTAMA, Veijo. "Arvostaminen kirjanpidon ja tilinpäätöksen ongelmana", Tilintarkastus, nro 2, 1996, s. 107-111.

RIISTAMA, Veijo. Tilintarkastuksen teoria ja käytäntö, 1. Painos, Weilin+Göös, Jyväskylä, 1994.

RÄTY, Päivi. "Uusi kirjanpitolaki", teoksessa Kirjanpidon ja yritysverotuksen ajankohtaispäivä 1997, 2. painos, TKL-PALVELU OY, Helsinki, 1997, s. 1-80.

SARVILINNA, Teppo. Osakeyhtiön selvitystilaan asettaminen, 1. Painos, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1989.

SIEGFRID, Hanna. "Selvitystila-yhtiön oikaistun oman pääoman esittäminen", teoksessa Tilintarkastustoimisto Yrjö Tuokko Ky KHT-yhteisö 1971-1991, Helsinki, 1991, s. 9-17.

SILLANPÄÄ, Matti. "Osakeyhtiölaki muuttuu syyskuun alussa", Tilisanomat, nro 4, 1997, s. 44-49.

SILVASTI, Vesa. "Oman pääoman vajauksesta johtuva selvitystilauhka osakeyhtiössä", Tilintarkastus, nro 2, 1994, s. 227-229.

SUOMELA, Eero. PALVI, Mauri. KARHU, Kim. Tilintarkastuslaki, 1. Painos, WSOY, Porvoo, 1995.

SUOMELA, Eero. Osakeyhtiön selvitystila ja tilintarkastus, artikkelisarja 2, WIDERI-julkaisut, 1991a.

SUOMELA, Eero. "Osakeyhtiön selvitystila" teoksessa Yritys kriisissä, vuosikirja 1991, toimittaneet Eero Suomela, Aimo Silventoinen, Mikko Bergroth, Sakari Sorri, Bengt Eriksson ja Ritva Enäkoski, Helsinki, 1991b, s. 9-20.

TIKKANEN, Reino. "Konsernitilinpäätöksen laatimisen ongelmakohtia oman pääoman ja muuttuvan lainsäädännön näkökulmasta", Tilintarkastus, nro 4, 1997, s. 287-291.

TILAn JA VALAn ratkaisuja 1995-1996, "Hyvä tilintarkastustapa konkurssipesän erikoistilintarkastuksessa", Tilintarkastus, nro 4, 1997, s. 345-357.

TUOKKO, Yrjö. "Kriisiyrityksen tunnistaminen, tilintarkastus ja raportointi", teoksessa Tilintarkastustoimisto Yrjö Tuokko Ky KHT-yhteisö 1971-1991, Helsinki, 1991, s. 9-17.

TUOMI, Jussi. "Osakeyhtiön selvitystila", Tilintarkastus, nro 5, 1992, s. 365-369.

TUOMI, Jussi. "Selvitystilan voi torjua", Tulosuunta, nro 3, 1990, s. 46-49.

VAHTERA, Pauli. Yrityksen valvonta ja tilintarkastus, 1. Painos, Weilin+Göös, Jyväskylä, 1986.

VAILAHTI, Olavi. "Tilintarkastajan muistilista", Tilintarkastus, nro 1, 1997, s. 76-109.

VANHANEN, Rauno. "Osakepääoman korottaminen vanhoissa yhtiöissä", Tilisanomat, nro 1, 1997, s. 27.

VILLA, Seppo. "Vakautettu laina ja YRSANL 66 §", Defensor legis, 1995, s. 80-90.

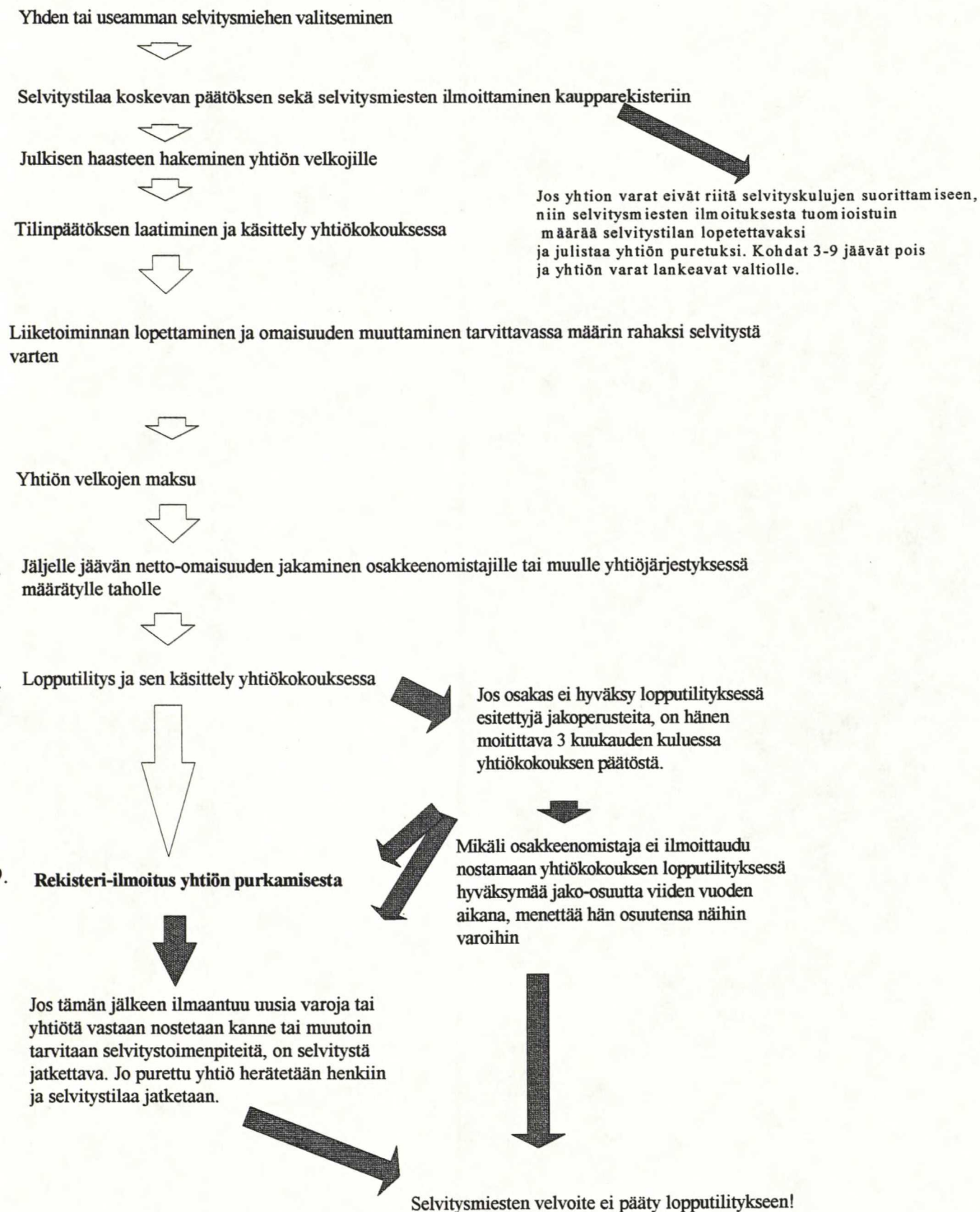
Yhtiöoikeus, WSOY tietopalvelut, Helsinki, (jatkuvatäydenteinen).

HAASTATTELU

Teppo Rantanen,
Toimitusjohtaja, KTM, KHT
Arthur Andersen Kihlman Oy, 31.10.1996

- etenemissuunta
↘ vaihtoehtoinen etenemissuunta

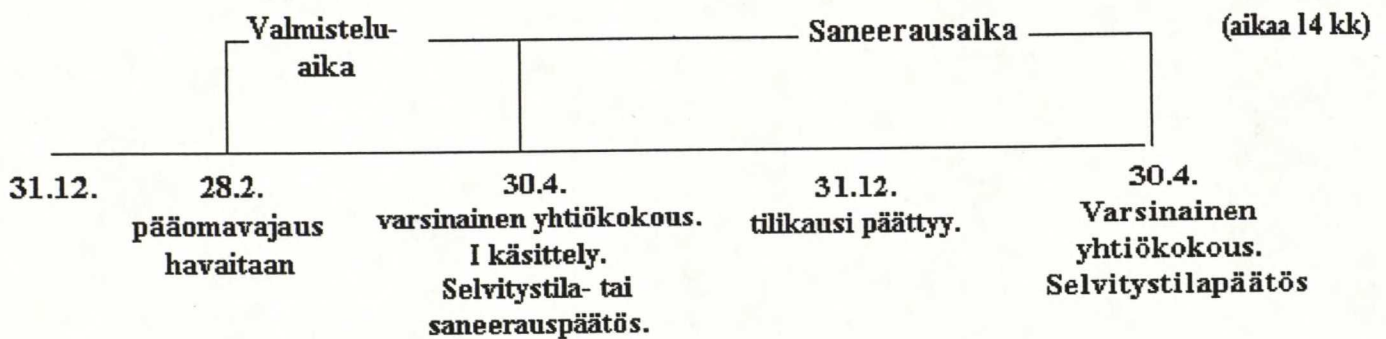
Liite 1. Selvitysmenettelyn vaiheet

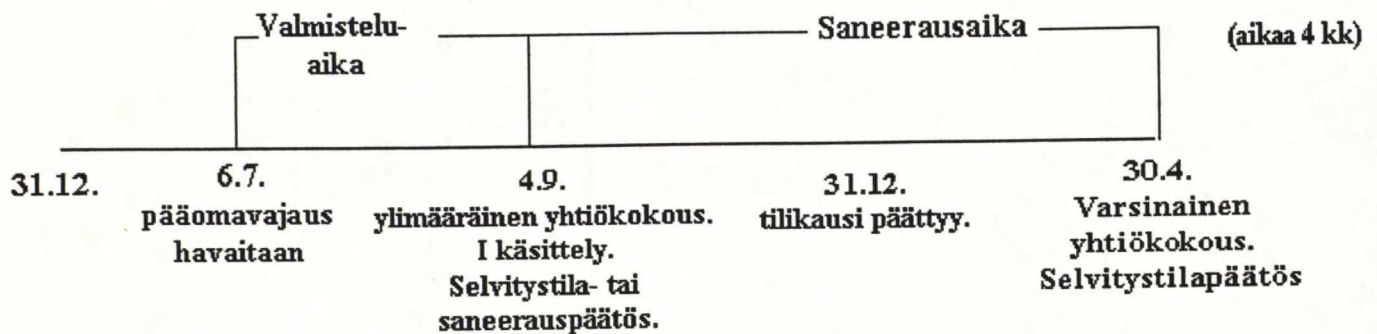
Liite 2.

Pääomavajauksen havaitseminen tilikauden päätyttyä tilinpäätöstä laadittaessa (esimerkki I) sekä
pääomavajauksen havaitseminen kesken tilikauden (esimerkki II)
Käytäntö ennen osakeyhtiölain uudistusta (OYL:n 13:2§ (48/1993) tulkinta).

Esimerkki I: pääomavajaus havaitaan tilikauden päätyttyä

Esimerkki II: pääomavajaus havaitaan kesken tilikauden

Liite 3.

Pääomavajauksen havaitseminen tilikauden päätyttyä tilinpäätöstä laadittaessa taikka muutoin.

Osakeyhtiölain uudistuksen (OYL:n 13:2§ (145/1997) mukainen tulkinta).

**Pääomavajauksen havaitseminen tilinpäätöstä laadittaessa,
taikka muutoin.**

						(aikaa enintään 14 kk)
31.12.	28.2.	28.4.	31.12.	28.4.		
	laaditaan tase, havaitaan pääomavajaus	Kahden kuukauden <u>kuluessa</u> taseen laatimisesta pidettävä I yhtiökokous.	tilikausi päättyy.	12 kuukauden <u>kuluessa</u> edellisestä yhtiökokouksesta pidettävä II yhtiökokous.		

TASEKIRJA 1.2.1995

Liite 4.

TOIMINTAKERTOMUS

TILIKAUSI

1.4.1994-1.2.1995

TILIKAUDEN TOIMINTA

Yhtiön ylimääräisen yhtiökokouksen 1.2.1995 päätöksellä on yhtiö asetettu vapaaehtoiseen selvitystilaan 1.2.1995 lukien. Tämä merkitty kaupparekisteriin 17.5.1995. Yhtiön selvitystilaa koskevan tilinpäätöksen 1.2.1995 jälkeen laaditaan tilinpäätös myös 31.3.1995.

KESKIMÄÄRÄINEN HENKILÖKUNTA
TILIKAUDELLA

	1.4.94-1.2.95	1.4.93-1.2.95
Henkilökunta keskimäärin	1	1

MAKSETUT PALKAT TILIKAUDELLA

Palkkoja maksettiin seuraavasti:

Hallitukselle ja toimitusjohtajalle	-	-
Muulle henkilökunnalle	-	-
Yhteensä	-	-

Liite 5.

T A S E

	1.2.1995	31.3.1994
V A S T A A V A A		
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutt. menot	5367.80	6232.80
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	5367.80	6232.80
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Koneet ja kalusto	68880.80	95122.11
AINEELLISET HYÖDYKKEET	68880.80	95122.11
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIK. SIJOITUKSET KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA		
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS VAIHTO-OMAISUUS		
SAAMISET		
Myyntisaamiset	0.00	726.99
Lainasaamiset	532589.41	409306.01
Siirtosaamiset	24511.92	28818.16
SAAMISET	557101.33	438851.16
RAHAT JA PANKKISAAMISET	254.24	15202.30
V A S T A A V A A	631604.17	555408.37

Liite 6.

T A S E

1.2.1995

V A S T A T T A V A A

OMA PÄÄOMA

SIDOTTU OMA PÄÄOMA

Osakepääoma

300000.00

300000.00

SIDOTTU OMA PÄÄOMA

300000.00

300000.00

VAPAA OMA PÄÄOMA

Ed.tilik.voitto/tappio

123228.35

78358.98-

Tilikauden voitto/tappio

55709.74

105587.33

VAPAA OMA PÄÄOMA

178938.09

27228.35

OMA PÄÄOMA

478938.09

327228.35

VARAUKSET

Vapaaehtoiset varaukset

Muut varaukset

17349.00

17349.00

Vapaaehtoiset varaukset

17349.00

17349.00

VARAUKSET

17349.00

17349.00

VIERAS PÄÄOMA

PITKÄAIKAINEN

Lainat rahoituslaitoksilta

45826.00

74295.00

PITKÄAIKAINEN

45826.00

74295.00

LYHYTAIKAINEN

Ostovelat

0.00

2050.00

Siirtovelat

89491.08

134486.02

LYHYTAIKAINEN

89491.08

136536.02

V A S T A T T A V A A

631604.17

555408.37

Liite 7.

T U L O S L A S K E L M A

	1.4.94-1.2.95	1.4.93-31.3.94
L I I K E V A I H T O	181113.13	230601.68
MUUTTUVAT KULUT		
AINEET, TARVIKKEET/TAVARAT		
Ostot tilikauden aikana	557.39-	5401.53-
AINEET, TARVIKKEET/TAVARAT	557.39-	5401.53-
Henkilöstökulut	713.12-	0.00
Muut muuttuvat kulut	20517.75-	17376.82-
MUUTTUVAT KULUT YHT	21788.26-	22778.35-
M Y Y N T I K A T E	159324.87	207823.33
KIINTEÄT KULUT		
Henkilöstökulut	4685.40-	8249.28-
Vuokrat	3000.00-	6000.00-
Muut kiinteät kulut	30412.49-	31217.16-
KIINTEÄT KULUT YHT	38097.89-	45466.44-
K Ä Y T T Ö K A T E	121226.98	162356.89
POISTOT KÄYTTÖMAISUUDESTA	30385.00-	41805.40-
L I I K E V O I T T O	90841.98	120551.49
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT		
Korkotuotot pitkäaik.sij.	24602.92	25217.10
Korkokulut	5278.16-	2039.66-
RAHOITUSTUOTOT / KULUT YHT	19324.76-	23177.44
VOITTO/TAPPIO ENNEN SATUNNAISERIÄ, VARAUKSIA JA VEROJA	110166.74	143728.93
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT		
VOITTO/TAPPIO ENNEN VARAUKSIA JA VEROJA	110166.74	143728.93
VAPAAEHTOISTEN VARAUSTEN LISÄYS (-) TAI VÄHENNYS (+)		
VÄLITTÖMÄT VEROT	54457.00-	38141.60-
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	55709.74	105587.33

TASEKIRJA 1.2.199⁵6

Liite 8.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 1.2.1995

TILIKAUDEN PALKAT JA RAHAPALKKAAAN RINNASTETTAVIEN LUONTOISETUJEN
YHTEENLASKETTU RAHA-ARVO SEKÄ ELÄKEKULUT JA HENKILÖSIVUKULUT

	1995	1994
Suoriteperusteiset rahapalkat	-	-
Luontoisedut	31.260,00	39.300,00
Eläkevakuutuskulut	7.435,40	6.025,80
Muut henkilösivukulut	-2.750,00	2.223,48
	<u>35.945,40</u>	<u>47.549,28</u>

KÄYTTÖOMAISUUDEN HANKINTAMENOJEN JA MUIDEN PITKÄVAIKUTTEISTEN MENOJEN
MUUTOKSET TASE-EROEN MUKAAN ERITELTYINÄ

	Hankin- tameno	Lisäyk- set(+)	Vähennyk- set(-)	Poistot	Tasearvo
AINEELLISET HYÖDYKKEET					
Pitkävaikutteiset menot	6.232,80	-	-	865,00	5.367,80
Koneet ja kalusto	95.122,11	3.278,69	-	29.520,00	68.880,00

SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

Tilikaudella on siirrytty suunnitelman mukaisiin poistoihin.
Vuoden 1994 poisto oli 30 %:n menojäännöspoisto.

OMAN PÄÄOMAN ERIEN LISÄYKSET JA VÄHENNYKSET TILIKAUDEN AIKANA

	1995	1994
Sidottu oma pääoma		
Osakepääoma 1.4.	300.000,00	300.000,00
Osakepääoma 31.3.	300.000,00	300.000,00
Sidottu oma pääoma yhteensä 31.3.	<u>300.000,00</u>	<u>300.000,00</u>
Vapaa oma pääoma		
Voittovarot 1.4.	27.228,35	-78.358,98
Purettu palkkavelka	96.000,00	-
Tilikauden voitto	<u>55.709,74</u>	<u>105.587,33</u>
Vapaa oma pääoma yhteensä 31.3.	<u>178.938,09</u>	<u>27.228,35</u>

Liite 9.

TILINTARKASTUSKERTOMUS

(selvitystilassa) osakkeenomistajille

Olemme tarkastaneet 1.2.1995 selvitystilaan asetetun kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon selvitystilaa edeltäneeltä ajalta 1.4.1994 - 1.2.1995. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka osoittaa voittoa 55.709,74 markkaa, on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle tarkastamaltamme ajanjaksolta.

Yhtiöllä on osakeyhtiölain 12. luvun 7 §:n vastainen lainasaaminen yhtiön osakkaalta 532.589,41 markkaa.

Tampereella 7. päivänä lokakuuta 1996

KHT-yhteisö

KHT

TASEKIRJA 31.3.1995

Liite 10.

TOIMINTAKERTOMUS

TILIKAUSI 1.4.1994 - 31.3.1995

TILIKAUDEN TOIMINTA

Yhtiön liiketoiminta loppui 31.3.1995.

Yhtiön ylimääräisen yhtiökokouksen 1.2.1995 päätöksellä on yhtiö asetettu vapaaehtoiseen selvitystilaan 1.2.1995 lukien. Tämä on merkitty kaupparekisteriin 17.5.1995. Yhtiön omaisuuden realisointitoimenpiteet on aloitettu.

KESKIMÄÄRÄINEN HENKILÖKUNTA TILIKAUDELLA

	1.4.94-31.3.95	1.4.93-31.3.94
Henkilökunta keskimäärin	1	1

MAKSETUT PALKAT TILIKAUDELLA

Palkkoja maksettiin seuraavasti:		
	1.4.94-31.3.95	1.4.93-31.3.94
Hallitukselle ja toimitusjohtajalle	-	-
Muulle henkilökunnalle	-	-
Yhteensä	<u>-</u>	<u>-</u>

Liite 11.

24	T A S E	
	31.03.1995	31.03.1994
V A S T A A V A A		
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT		
PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET		
AIINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikuttt. menot	0.00	6232.80
AIINEETTOMAT HYÖDYKKEET	0.00	6232.80
AIINEELLISET HYÖDYKKEET		
Koneet ja kalusto	0.00	95122.11
AIINEELLISET HYÖDYKKEET	0.00	95122.11
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT		
JA MUUT PITKÄAIK. SIJOITUKSET		
VAIPPO-OMAISUUS		
SAAMISET		
Myyntisaamiset	700.21	726.99
Lainasaamiset	514826.08	409306.01
Siirtosaamiset	38884.19	28818.16
SAAMISET	554410.48	438851.16
RAHAT JA PANKKISAAMISET	2135.12	15202.30
V A S T A A V A A	556545.60	555408.37

T A S E O Y

Liite 12.

31.3.1995

31.3.1994

V A S T A T T A V A A

OMA PÄÄOMA

465.019,30

(osakepääoma sis. ed.
mk 300.000,00)

SIDOTTU OMA PÄÄOMA

Osakepääoma

0,00

300.000,00

SIDOTTU OMA PÄÄOMA

0,00

300.000,00

VAPAA OMA PÄÄOMA

Ed.tilikauden voitto/tappio

0,00

78.358,98-

Tilikauden voitto/tappio

0,00

105.587,33

VAPAA OMA PÄÄOMA

0,00

27.228,35

OMA PÄÄOMA

465.019,30

327.228,35

VARAUKSET

Vapaaehtoiset varaukset

Muut varaukset

0,00

17.349,00

Vapaaehtoiset varaukset

0,00

17.349,00

VARAUKSET

0,00

17.349,00

VIERAS PÄÄOMA

PITKÄAIKAINEN

Lainat rahoituslaitoksilta

45.826,00

74.295,00

PITKÄAIKAINEN

45.826,00

74.295,00

LYHYTAIKAINEN

Ostovelat

0,00

2.050,00

Siirtovelat

45.700,00

134.486,02

LYHYTAIKAINEN

45.700,00

136.536,02

V A S T A T T A V A A

556.545,60

555.408,37

Liite 13.

TULOSLASKELMA

01.04.94-31.03.95 01.04.93-31.03.94

LIKEVAIHTO	188306.49	230601.68
MUUTTUVA KULUT		
AINEET, TARVIKKEET/TAVARAT		
Ostot tilikauden aikana	2096.20-	5401.53-
AINEET, TARVIKKEET/TAVARAT	2096.20-	5401.53-
HENKILÖSTÖKULUT	713.12-	0.00
MUIT MUUTTUVA KULUT	62785.87-	17376.82-
MUUTTUVA KULUT YHT	65595.19-	22778.35-
MYNTIKATE	122711.30	207823.33
KIINTEÄT KULUT		
Henkilöstökulut	7097.10-	8249.28-
Vuokrat	3000.00-	6000.00-
Muit kiinteät kulut	35363.06-	31217.16-
KIINTEÄT KULUT YHT	45460.16-	45466.44-
KÄYTTÖKATE	77251.14	162356.89
POISTOT KÄYTTÖMAISUUDESTA JA MUISTA PITKÄVAIK MENOISTA	31133.60-	41805.40-
LIKEVOITTO	46117.54	120551.49
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
Korkotuotot pitkäaik.sij.	29951.19	25217.10
Korkokulut	5607.78-	2039.66-
RAHOITUSTUOTOT / KULUT YHT	24343.41	23177.44
VOITTO/TAPPIO ENNEN SATUNNAISERÄÄ, VARAUKSIA JA VEROJA	70460.95	143728.93
SATUNNAISET TUOTOT / KULUT		
VOITTO/TAPPIO ENNEN VARAUKSIA JA VEROJA	70460.95	143728.93
VAPAAEHTOISTEN VARAUSTEN LISÄYS (-) /VÄHENNYS (+)	17349.00	0.00
VÄLITTÖMÄT VEROT	46019.00-	38141.60-
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	41790.95	105587.33

TASEKIRJA 31.3.1995

Liite 14.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 31.3.1995

KÄYTTÖOMAISUUDEN ARVOSTUS

Käyttöomaisuus on aktivoitu välittömään hankintamenoon. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu 30 % menojäännöspoistoin. Yhtiön käyttöomaisuus myyty tilikaudella.

**TILIKAUDEN PALKAT JA RAHAPALKKAAN RINNASTETTAVIEN
LUONTOISETUJEN YHTEENLASKETTU RAHA-ARVO SEKÄ
ELÄKEKULUT JA HENKILÖSIVUKULUT**

	1995	1994
Suoriteperusteiset rahapalkat	-	-
Luontoisedut	41.760,00	39.300,00
Eläkevakuutuskulut	9.567,10	6.025,80
Muut henkilösivukulut	<u>-2.470,00</u>	<u>2.223,48</u>
	<u>48.857,10</u>	<u>47.549,28</u>

**KÄYTTÖOMAISUUDEN HANKINTAMENOJEN JA MUIDEN
PITKÄVAIKUTTEISTEN MENOJEN MUUTOKSET TASE-
ERIEN MUKAAN ERITELTYINÄ**

	Hankinta- meno	Lisäyk- set (+)	Vähennyk- set (-)	Poistot	Tase- arvo
AINEELLISET HYÖDYKKEET					
Pitkävaikut. menot	6.232,80	-	-	6.232,80	0,00
Koneet ja kalusto	95.122,11	3.278,69	73.500,-	24.900,80	0,00

SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

Tilikaudella on siirrytty suunnitelman mukaisiin poistoihin. Vuoden 1994 poisto oli 30 %:n menojäännöspoisto.

**OMAN PÄÄOMAN ERIEN LISÄYKSET JA
VÄHENNYKSET TILIKAUDEN AIKANA**

	1995	1994
Sidottu oma pääoma		
Osakepääoma 1.4.	300.000,00	300.000,00
Osakepääoma 31.3.	300.000,00	300.000,00
Sidottu oma pääoma yhteensä 31.3.	<u>300.000,00</u>	<u>300.000,00</u>
Vapaa oma pääoma		
Voittovarot 1.4.	27.228,35	-78.358,98
Purettu palkkavelka	96.000,00	-
Tilikauden voitto	<u>41.790,95</u>	<u>105.587,33</u>
Vapaa oma pääoma yhteensä 31.3.	<u>165.019,30</u>	<u>27.228,35</u>

Liite 15.

TILINTARKASTUSKERTOMUS

selvitystilassa) osakkeenomistajille

Olemme tarkastaneet 1.2.1995 selvitystilaan asetetun kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.4.1994 - 31.3.1995. Selvitysmiesten laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty selvitysmiesten toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Olemme antaneet selvitystilaa edeltäneeltä ajalta 7.10.1996 päivätyön tilintarkastuskertomuksen.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka osoittaa voittoa 41.790,95 markkaa, on laadittu kirjanpitolaisten sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaisten tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää selvitysmiehille kaudelta 1.2.1995 - 31.3.1995. Selvitystilaa ei ole mielestämme tarpeettomasti pitkitetty.

Yhtiöllä on osakeyhtiölain 12.luvun 7 §:n vastainen lainasaaminen yhtiön osakkaalta 514.826,08 markkaa.

Tampereella 7. päivänä lokakuuta 1996

KHT-yhteisö

KHT

TASEKIRJA 31.3.1996

Liite 16.

KAUPPAREKISTERI N:O

TOIMINTAKERTOMUS

TILIKAUSI 1.4.1995-31.3.1996

TILIKAUDEN TOIMINTA

Yhtiön liiketoiminta loppui 31.3.1995.

Yhtiön ylimääräisen yhtiökokouksen 1.2.1995 päätöksellä on yhtiö asetettu vapaaehtoiseen selvitystilaan 1.2.1995 lukien. Tämä merkitty kaupparekisteriin 17.5.1995.

KESKIMÄÄRÄINEN HENKILÖKUNTA
TILIKAUDELLA

	1.4.95-31.3.96	1.1.94-31.3.95
Henkilökunta keskimäärin	1	1

MAKSETUT PALKAT TILIKAUDELLA

Palkkoja maksettiin seuraavasti:

	1.4.95-31.3.96	1.1.94-31.3.95
Hallitukselle ja toimitusjohtajalle	-	-
Muulle henkilö-	-	-
kunnalle	-	-
Yhteensä	-	-

TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY

Yhtiö on selvitystilassa. OYL:n 13 luvun 11 §:n mukaan ei voitonjakopäätöstä tarvitse tehdä.

TASE Oy

Liite 17.

31.3.1996

31.3.1995

VASTAAVA

KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT
PITKAAIKAISET SIJOITUKSET
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

AINEELLISET HYÖDYKKEET

KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT
JA MUUT PITKAAIK. SIJOITUKSET
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA

VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS
VAIHTO-MAISUUS

SAAMISET

Myyntisaamiset	0.00	700.21
Lainasaamiset	486894.69	514826.08
Siirtosaamiset	0.00	38884.19
SAAMISET	486894.69	554410.48

RAHAT JA PANKKISAAMISET

126.34

2135.12

VASTAAVA

487021.03

556545.60

T A S E O Y

Liite 18.

31.3.1996

31.3.1995

V A S T A T T A V A A

OMA PÄÄOMA

480.789,03

465.019,30

(osakepääoma sis. ed.
mk 300.000,00)

SIDOTTU OMA PÄÄOMA

Osakepääoma

0,00

0,00

SIDOTTU OMA PÄÄOMA

0,00

0,00

VAPAA OMA PÄÄOMA

Ed.tilikauden voitto/tappio

0,00

0,00

Tilikauden voitto/tappio

0,00

0,00

VAPAA OMA PÄÄOMA

0,00

0,00

OMA PÄÄOMA

480.789,03

465.019,30

VIERAS PÄÄOMA

PITKÄAIKAINEN

Lainat rahoituslaitoksilta

0,00

45.826,00

PITKÄAIKAINEN

0,00

45.826,00

LYHYTAIKAINEN

Siirtovelat

6.232,00

45.700,00

LYHYTAIKAINEN

6.232,00

45.700,00

V A S T A T T A V A A

487.021,03

556.545,60

Liite 19.

TULOSLASKELMA

	1.4.95-31.3.96	1.4.94-31.3.95
LIIKEVAIHTO	0.00	188306.49
MUUTTUVAT KULUT		
AINEET, TARVIKKEET/TAVARAT		
Ostot tilikauden aikana	0.00	2096.20-
AINEET, TARVIKKEET/TAVARAT	0.00	2096.20-
Henkilöstökulut	0.00	713.12-
Muut muuttuvat kulut	0.00	62785.87-
MUUTTUVAT KULUT YHT	0.00	65595.19-
MYYN T I K A T E	0.00	122711.30
KIINTEÄT KULUT		
Henkilöstökulut	0.00	7097.10-
Vuokrat	0.00	3000.00-
Muut kiinteät kulut	5467.31-	35363.06-
KIINTEÄT KULUT YHT	5467.31-	45460.16-
K Ä Y T T Ö K A T E	5467.31-	77251.14
POISTOT KÄYTTÖMAISUUDESTA JA MUISTA PITKÄVAIK MENOISTA	0.00	31133.60-
L I I K E V O I T T O	5467.31-	46117.54
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT		
Korkotuotot pitkäaik.sij.	27950.14	29951.19
Korkokulut	223.10-	5607.78-
RAHOITUSTUOTOT / KULUT YHT	27727.04	24343.41
VOITTO/TAPPIO ENNEN SATUNNAISERÄÄ, VARAUKSIA JA VEROJA	22259.73	70460.95
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT		
VOITTO/TAPPIO ENNEN VARAUKSIA JA VEROJA	22259.73	70460.95
VAPAAEHTOISTEN VARAUSTEN LISÄYS (-) TAI VÄHENNYS (+)	0.00	17349.00
VÄLITTÖMÄT VEROT	6490.00-	46019.00-
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	15769.73	41790.95

TASEKIRJA 31.3.1996

Liite 20.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 31.3.1996

OMAN PÄÄOMAN ERIEN LISÄYKSET JA
VÄHENNYKSET TILIKAUDEN AIKANA

	1996	1995
Sidottu oma pääoma		
Osakepääoma 1.4.	300.000,00	300.000,00
Osakepääoma 31.3.	300.000,00	300.000,00
Sidottu oma pääoma yhteensä 31.3.	<u>300.000,00</u>	<u>300.000,00</u>
Vapaa oma pääoma		
Voittovarot 1.4.	165.019,30	27.228,35
Purettu palkkavelka	0,00	96.000,00
Tilikauden voitto	<u>15.769,73</u>	<u>41.790,95</u>
Vapaa oma pääoma yhteensä 31.3.	<u>180.789,03</u>	<u>165.019,30</u>

Liite 21.

TILINTARKASTUSKERTOMUS**Oy:n (selvitystilassa) osakkeenomistajille**

Olemme tarkastaneet 1.2.1995 selvitystilaan asetetun tilikauden 1.4.1995 - 31.3.1996 kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon. Selvitysmiesten laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty selvitysmiesten toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka osoittaa voittoa 15.769,73 markkaa on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää selvitysmiehille tarkastamaltamme tilikaudelta. Selvitystilaa ei ole mielestämme tarpeettomasti pitkitetty.

Yhtiöllä on osakeyhtiölain 12.luvun 7 §:n vastainen lainasaaminen yhtiön osakkaalta 486.894,69 markkaa.

Tampereella 7. päivänä lokakuuta 1996

KHT-yhteisö

KHT